

Weidevogels in midden Noord-Holland

Analyse van veldresultaten uit 2013 in relatie tot het provinciale
weidevogelbeleid

Colofon

Status uitgave:	Eindrapport
Rapport nr.:	13.037
Datum uitgave:	December 2013
Titel:	Weidevogels in midden Noord-Holland
Subtitel:	Analyse van veldresultaten uit 2013 in relatie tot het provinciale weidevogelbeleid
Samenstellers:	Dorien Hoogeboom en Frank Visbeen.
Projectleider:	Dorien Hoogeboom
Naam en adres opdrachtgever:	Provincie Noord Holland
Akkoord voor uitgave:	LNH, teamleider F. Visbeen
Foto cover:	Joke Huijser-Spekken
Wijze van citeren:	Hoogeboom, D.M. & F. Visbeen, 2013. Weidevogels in midden Noord-Holland. Analyse van veldresultaten uit 2013 in relatie tot het provinciale beleid. Rapportnummer 13-037, Landschap Noord-Holland, Heiloo.

Landschap Noord-Holland is niet aansprakelijk voor ge-

volgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens van Landschap Noord-Holland; opdrachtgever vrijwaart Landschap Noord-Holland voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Landschap Noord-Holland

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/ of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Landschap Noord-Holland, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Landschap Noord-Holland is gecertificeerd overeenkomstig ISO 9001: 2000.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	7
2. Methode en gegevens	9
2.1 Inventarisatie weidevogels	9
2.2 Analyse van gegevens	10
3. Provinciaal beleid	13
3.1 Weidevogelvisie Noord-Holland	13
3.2 Ecologische Hoofdstructuur	15
3.3 Subsiestelstel Natuur en Landschap	15
4. Resultaten	17
4.1 Aantallen en dichtheden	17
4.2 Soortenrijkdom	18
4.3 Weidevogelleefgebieden	19
4.4 Weidevogels en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en natuurbeheer (SNL A)	21
4.5 Trends in het onderzoeksgebied	23
4.6 Nieuwe kerngebieden en de huidige stand	26
5. Samenvatting en aanbevelingen	27
5.1 Samenvatting	27
5.2 Aanbevelingen	27
Literatuur	

1. Inleiding

Aanleiding

De provincie heeft actuele gegevens nodig voor haar weidevogelbeleid en voor andere aspecten op het gebied van ruimtelijke ordening en natuurbeheer. De provincie kan hiermee enerzijds haar doelstellingen van de Provinciale Weidevogelvisie (2009) toetsen en anderzijds de ontwikkeling van de weidevogels volgen. Zo moet onder andere de kwaliteit worden uitgedrukt van de verschillende (agrarische) natuurbeheertypen van het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL) met een weidevogeldoelstelling (zie Hoofdstuk 3 voor meer informatie). Daarvoor zijn logischerwijs actuele weidevogelgegevens nodig.

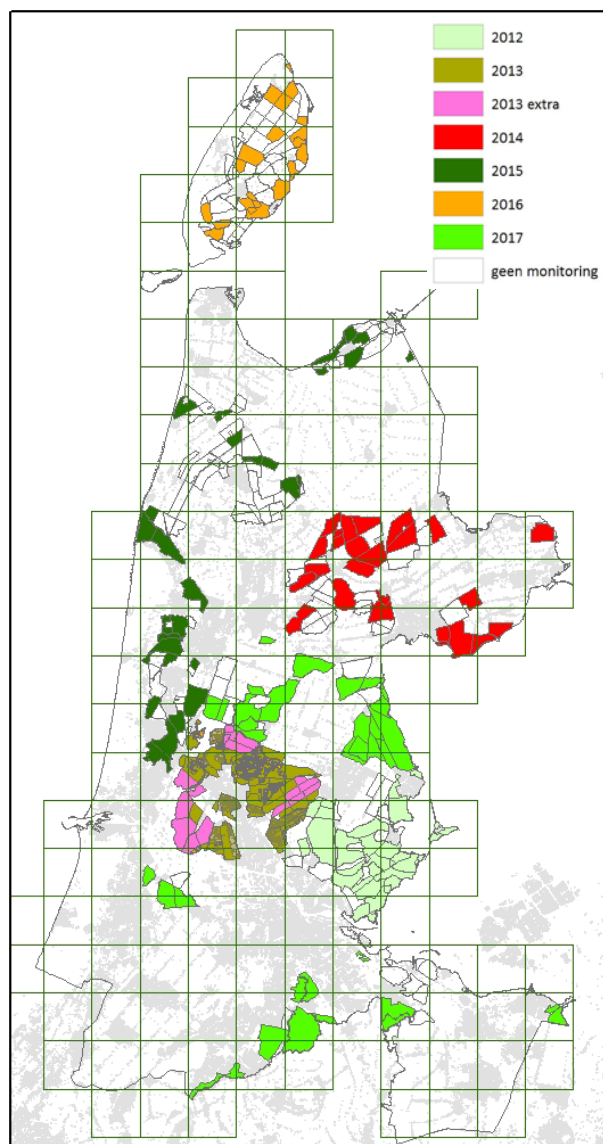
Monitoringscyclus 2012-2017

Landschap Noord-Holland heeft in 2011 een voorstel gedaan voor een monitoringscyclus, waarbij alle gebieden binnen de Ecologische Hoofdstructuur en de gruttokerngebieden worden geïnventariseerd op weidevogels. In een periode van zes jaar moet de hele provincie zijn doorgelopen (zie Figuur 1.1.) Elk jaar stemmen we samen met de Provincie af of er extra gebieden geïnventariseerd moeten worden en of andere gebieden prioriteit hebben en naar voren moeten worden geschoven.

Het westelijk deel van Laag Holland kenmerkt zich door karakteristieke veenweidegebieden en moerasnatuur wat op Europees niveau zeer waardevol is, zoals Wormer & Jisperveld, Oostzanerveld en Westzaan (Natura 2000). Het overgrote deel is boerenland. Het gebied behoort ook tot een van de belangrijkste weidevogelregio's in Noord-Holland. Het gebied is deels in eigendom bij agrariërs en deels bij natuurorganisaties. Onder coördinatie van Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Water, Land & Dijken (WLD), hebben veel boeren op grote oppervlakten (in totaal ruim 3000 ha van het onderzoeksgebied) van hun land overeenkomsten met Provincie Noord-Holland afgesloten binnen het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL, zie ook Hoofdstuk 3).

Weidevogelmonitoring 2013

In 2013 heeft Landschap Noord-Holland als onderdeel van de Provinciale Natuur Inventarisatie (PNI) in opdracht van de provincie Noord-Holland gebiedsdekkend weidevogels geïnventariseerd in het westelijk deel van Laag Holland. Op verzoek zijn enkele extra gebieden geïnventariseerd die niet in de monitoring waren opgenomen. Ook hebben we samenwerking gezocht met Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Landschap Noord-Holland. Door het provinciale weidevogelonderzoek iets uit te breiden kunnen de terreinbeheerders op een efficiënte manier in hun eigen gegevensbehoefte voorzien.

Figuur 1.1 Monitoringsplanning weidevogelgebieden

Vraagstelling

De centrale vraag:

Hoe verhoudt de huidige weidevogelstand in het midden van Noord-Holland zich met het provinciaal beleid?

Om aan deze informatiebehoefte van de provincie te voldoen heeft Landschap Noord-Holland de volgende deelvragen opgesteld:

1. Wat is de huidige situatie van de weidevogelstand in dit deel van Noord-Holland?
2. Wat is de huidige situatie in de weidevogelleefgebieden, binnen en buiten de natuurgebieden (EHS) en in gebieden met agrarisch natuurbeheer (SNL A01)?
3. Wat is de ontwikkeling van de aantallen weidevogels in dit deel van Noord-Holland, in relatie tot de weidevogelleefgebieden en de natuurgebieden (EHS)?
4. Hoe verhoudt de huidige weidevogelstand zich met de zoekgebieden voor kerngebieden zoals Alterra heeft voorgesteld?

Organisatie

De Provincie Noord-Holland is de opdrachtgever voor het project. Dorien Hoogeboom en Frank Visbeen, beiden werkzaam bij het team Onderzoek & Databeheer van de afdeling Onderzoek en Advies van Landschap Noord-Holland, hebben het onderzoek gecoördineerd, gegevens geanalyseerd en de rapportage geschreven. Het veldwerk is uitgevoerd door het Ecologisch Onderzoeks- en Adviesbureau Van der Goes en Groot. Ab van Dorp (Staatsbosbeheer) heeft het veldwerk in Guisveld uitgevoerd. Commentaar op een concept van het rapport is geleverd door leden van het Kenniscentrum Weidevogels en door Kees Scharringa.

Opbouw rapport

In hoofdstuk 2 beschrijven we aanpak, telgebieden en de gegevens die zijn gebruikt voor de analyses. In hoofdstuk 3 lichten we het provinciale beleid toe zoals de Provinciale Weidevogelvisie, de ligging van de weidevogelleefgebieden, de ligging van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), en het SNL. In hoofdstuk 4 presenteren we de resultaten van 2013 wat betreft de weidevogels (soorten, aantallen, dichtheid, ontwikkeling, ontwikkeling weidevogelleefgebieden en ontwikkeling in de EHS. In hoofdstuk 5 besluiten we met een samenvatting, conclusies en aanbevelingen. In bijlage 1 is achtergrondinformatie opgenomen over de beheerpakketten SNL A01.01 en de SNL kaart. In bijlage 2 staat de beheertypekaart. De veranderingen per telgebied sinds 1999-2002 van grutto, beleidssoorten en overige weidevogels, staan vermeld in bijlage 3.

2. Methode en gegevens

2.1 Inventarisatie weidevogels

Telgebieden

Het onderzoeksgebied is voor de weidevogelinventarisaties binnen de PNI onderverdeeld in telgebieden. De telgebieden zijn ingedeeld en begrensd op basis van landschapsopbouw, bebouwing, wateren en infrastructuur. Ze vormen zogenaamde weidevogelkamers. De grootte varieert van 27 tot 1128 ha. De telgebieden zijn genummerd met een code waarvan de eerste drie cijfers betrekking hebben op een polder of afwateringseenheid.

In 2013 werden 52 telgebieden met een totale oppervlakte van 11.066 ha onderzocht. Hiervan is 8.991 ha cultuurland (grasland plus bouwland). In figuur 2.1 is de ligging van de geïnventariseerde telgebieden weergegeven met de code en in tabelvorm de namen.

Veldwerk

De weidevogelinventarisatie is grotendeels uitgevoerd volgens de methode voor het Broedvogel Monitoring Project - Weidevogels (BMP-W) van Sovon (Van Dijk & Boele, 2011). Deze methode is al vele jaren in gebruik bij de PNI en is in Nederland dé standaardmethode voor weidevogelinventarisaties. Het aantal rondes wijkt wel af van de BMP-W methode, deze schrijft vijf rondes voor, in Noord Holland hanteren we vier rondes.

Het onderzoeksgebied bestaat uit 52 telgebieden (27 - 1128 ha). Deze telgebieden zijn in de periode tussen begin april en begin juni vier maal volledig onderzocht op het voorkomen van weidevogels.

Het Wormer- en Jisperveld, en gebieden van Staatsbosbeheer en Landschap Noord-Holland zijn nog een vijfde maal onderzocht. Een deelgebiedje in het Wormer- en Jisperveld is slechts drie keer onderzocht. De veldbezoeken vonden over het algemeen plaats vanaf zonsopgang tot in de middag en zijn uitgevoerd door ervaren weidevogeltellers.

Het meeste veldwerk is lopend uitgevoerd. Enkele gebieden zijn deels per boot geïnventariseerd, waaronder het Wormer- en Jisperveld.

Het weer beïnvloedt de activiteit van vogels. Bij harde wind, neerslag, lage en ook hoge temperaturen zijn weidevogels minder actief. Geprobeerd is dergelijke omstandigheden tijdens de inventarisatiebezoeken zoveel mogelijk te vermijden.

Verwerking van de veldgegevens

Bij het veldwerk zijn alle geldige waarnemingen van de weidevogelsoorten ingetekend op veldkaarten die daarna op kantoor zijn gedigitaliseerd (met uitzondering van het Wormer- en Jisperveld). Vervolgens zijn de gedigitaliseerde waarnemingen bewerkt tot territoria (of broedparen) met behulp van een door Van der Goes en Groot ontwikkeld clusterprogramma dat werkt met de Sovon-criteria. Na de automatische clustering zijn de resultaten gecontroleerd en eventueel aan-

gepast. De veldgegevens van het Wormer- en Jisperveld zijn deels ingevoerd en geclusterd via een Sovon invoerprogramma en deels gedigitaliseerd en geclusterd met het programma van Van der Goes en Groot. Een persoon die al tientallen jaren handmatig geclusterd heeft dat ook dit jaar gedaan.

Het uiteindelijke resultaat van de inventarisatie is een GIS-bestand met records met kenmerken (o.a. soort) en ligging van gegevens (x en y coördinaten). Met deze gegevens zijn aantallen en dichtheden (aantal territoria of broedparen per 100ha) per gebied of regio eenvoudig te bepalen.

Het weer

Weersomstandigheden die voor en tijdens het broedseizoen optreden kunnen van invloed zijn op de aantallen broedvogels die zich in een gebied vestigen en het tijdstip wanneer agrarische werkzaamheden zoals bemesten en maaien plaatsvinden. Hier wordt een globaal beeld geschetst van de weersomstandigheden voor en tijdens het broedseizoen van 2013.

De winter was vrij koud met een zachte periode tussen half december en half januari. Februari was deels zacht en een deel kouder. De hoeveelheid neerslag en zonuren week in januari en februari niet veel af van voorgaande jaren.

Het voorjaar verliep extreem koud en was veel droger dan de jaren ervoor. Ook was het iets minder zonnig. Weidevogels zijn daardoor later begonnen met broeden. In mei ging de temperatuur omhoog, maar in de laatste twee weken werd het toch weer kouder dan gemiddeld. Mei was wel een natte maand. Omdat de grasgroei door de koude en droogte ook langzamer verliep, viel de eerste maaisnede later uit.

In juni steeg de temperatuur tot zomerse waarden van 25 graden. Er viel wisselend neerslag.

2.2 Analyse van gegevens

Voor de analyses van de huidige situatie en de ontwikkeling van weidevogels is naast literatuur en weidevogelgegevens uit 2013, gebruik gemaakt van de volgende bestanden:

- weidevogelgegevens uit 1999-2000, 2005-2006 en 2008-2009
- begrenzing EHS volgens de vigerende provinciale beleidskaart
- weidevogelleefgebiedenkaart (Structuurvisie Noord-Holland 2040)
- contracten SNL A01 in 2013
- waterpeilen (Hoogheemraadschap Hollands Noorder Kwarter, 2012)
- Actueel Hoogtebestand Nederland (Rijkswaterstaat)
- Top10NL (Topografische Dienst Kadaster)
- Zoekgebieden Kerngebieden 2013 (Alterra)

Weidevogelgegevens

Landschap Noord-Holland heeft veel informatie over weidevogels verzameld, onder andere in het westelijk deel van Laag Holland. Vanaf 1999 is het gebied vier keer dekkend geïnventariseerd:

- 1999-2002 (m.u.v. gebieden rond Alkmaardermeer)
- 2006 (Westwouderpolder = 2005)
- 2008/2009
- 2013

Op basis van de gegevens uit 2006 is berekend welke deelgebieden tot de belangrijkste weidevogelgebieden behoren (Van 't Veer & Scharringa, 2008).

Het onderzoek uit 2008/2009 heeft Landschap Noord-Holland in opdracht van de provincie en in samenwerking met agrarische natuurverenigingen uitgevoerd. Dat heeft geleid tot een zeer gedetailleerd en actueel beeld van de weidevogelstand (Van 't Veer et al, 2010; Scharringa et al, 2012). Deze gegevens zijn ook gebruikt voor een analyse om tot aanbevelingen te komen voor optimalisering van het weidevogelbeheer en inrichting van het leefgebied (Visbeen et al, 2009). De aanbevelingen werden gedaan voor de gebieden Oostzanerveld, Westzijderveld, De Reef, Guisveld, Krommenieër Woudpolder en de Polder de Uitgeester- en Heemskerkerbroek.

De weidevogelgegevens van de vier gebiedsdekkende tellingen (1999-2013) hebben we gebruikt om trendberekeningen te maken.

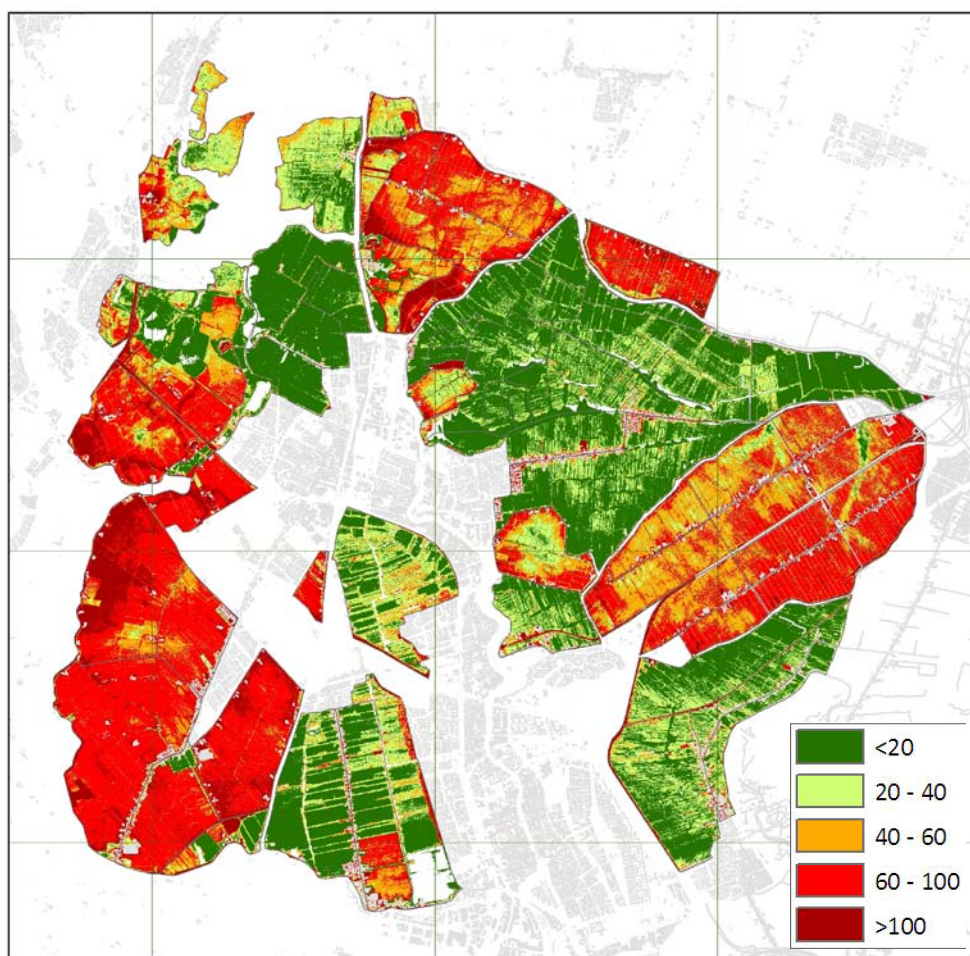
Dichtheidskaarten

Om in een oogopslag te kunnen zien waar de hoogste dichtheden weidevogels voorkomen, zijn de stipgegevens uit 2013 omgerekend naar een vlakdekkend gridbestand. Dat hebben we gedaan met het GIS-programma Spatial Analyst (ESRI). Via een paar stappen kunnen daarmee kaarten worden gemaakt met relatieve dichtheden per 100 hectare (Van 't Veer & Scharringa, 2008). Door datzelfde te doen met gegevens uit de voorgaande inventarisatiejaren, krijgen we inzicht in veranderingen in de ruimtelijke patronen.

Berekening drooglegging

Uit onderzoek blijkt dat drooglegging een belangrijke randvoorwaarde is voor een stabiele weidevogelpopulatie (Van 't Veer et al, 2010; Teunissen et al, 2012). Op basis van peilbesluiten en de hoogtekkaart (AHN) is een kaart gemaakt van de drooglegging in de winter. Deze drooglegging wordt via het peilbesluit gewoonlijk gehanteerd tot 1 april wanneer het zomerpeil ingaat. In de meeste gebieden is een zogenaamd omgekeerd peil aanwezig waarbij het zomerpeil hoger is dan het winterpeil of gelijk is aan het winterpeil. Voor de berekening van de drooglegging zijn de bestanden met peilbesluiten en het maaiveldhoogtebestand omgewerkt naar een gridbestand met cellen van 5x5 meter. Hierna is de maaiveldhoogte afgetrokken van het peilbesluit in centimeter t.o.v. NAP. Dat levert de geschatte drooglegging op in centimeters beneden maaiveld in de periode januari-maart.

In figuur 2.2 is de berekende drooglegging van het onderzoeksgebied weergegeven. De rode gebieden hebben een grote drooglegging (>60 cm) en de groene gebieden hebben een geringe drooglegging (20-60 cm). Ongeveer de helft van het onderzoeksgebied heeft een waterpeil van minder dan 40 centimeter onder het maaiveld. Deze nattere gebieden liggen allemaal in natuurgebied. Een groot deel wordt wel maximaal drooggelegd (>60cm onder maaiveld) ten behoeve van de landbouw.

Figuur 2.2 Drooglegging (cm) in midden Noord-Holland (Bron: Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en Topografische Dienst Kadaster, Actuele Hoogtekaart van Nederland (AHN))

3. Provinciaal beleid

3.1 Weidevogelvisie Noord-Holland

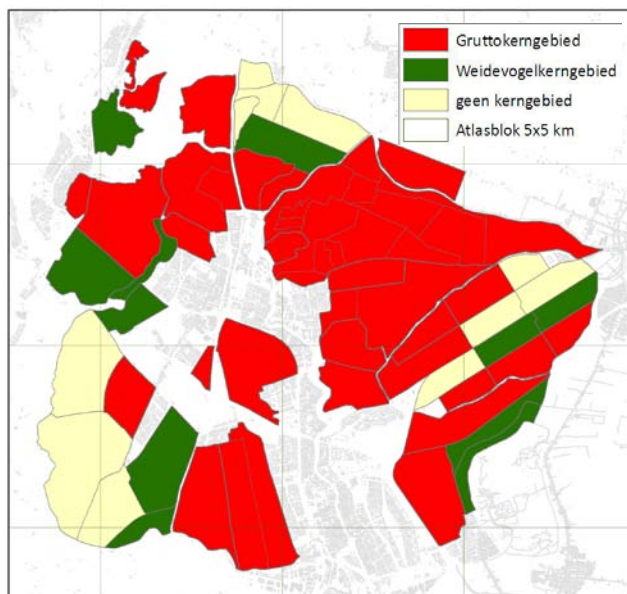
Noord-Holland is rijk aan weidevogels. Van een aantal soorten broeden relatief grote aantallen in de provincie. Zo broedt van de soorten grutto, tureluur, slobbeend en kemphaan, 20% of meer van de landelijke populatie in Noord-Holland. Ten aanzien van de grutto heeft de provincie zelfs een internationale verantwoordelijkheid: ongeveer 15% van de Noordwest-Europese populatie broedt in Noord-Holland.

Ondanks de opgetreden achteruitgang van weidevogels, zowel in Noord-Holland als in geheel Nederland, komen nog steeds gebieden met hoge dichtheden voor. Vanwege de grote waarde van Noord-Holland voor de weidevogels, spant de provincie zich in om de weidevogelstand op peil te houden en deze op termijn weer te laten groeien. Deze beleidsdoelstelling is vastgelegd in de Structuurvisie Noord-Holland 2040 (Structuurvisie Provincie Noord-Holland, 2011).

De weidevogelleefgebieden

De Weidevogelvisie Noord-Holland richt zich op weidevogelsoorten die primair broeden in grasland en deels ook in bouwland. Het provinciale beleid richt zich daarbij in het bijzonder op de volgende soortgroepen:

- steltlopers: kievit, scholekster, grutto, tureluur, kemphaan en watersnip.
- eenden: slobbeend, kuifeend, krakeend, wintertaling en zomertaling.
- zangvogels: graspieper, gele kwikstaart en veldleeuwrik.

Figuur 3.1 Gruttokerngebieden en weidevogelkerngebieden volgens de Structuurvisie Noord-Holland 2040 (Provincie Noord-Holland, 2011)

Anders dan in het verleden richt de provincie zich ten aanzien van het weidevogelbeheer vooral op gebieden waar bepaalde minimum dichtheden aan weidevogels voorkomen, de zogeheten kerngebieden. Hierbij worden twee typen kerngebieden onderscheiden: gruttokerngebieden en weidevogelkerngebieden. Tezamen vormen zij de weidevogelleefgebieden van Noord-Holland. De provincie zet alleen nog in, in de gebieden die geschikt zijn en waar veel weidevogels zitten. Hiertoe heeft de provincie een weidevogelleefgebiedenkaart gemaakt. Deze kaart is leidend voor de situering van weidevogelbeheer en heeft in de Structuurvisie ook een planologische status.

Omdat kerngebieden de spil van het provinciale beleid vormen, is de afbakening van beide typen kerngebieden belangrijk. Deze afbakening is als volgt:

Gruttokerngebieden: conform de beleidsadviezen van het landelijk Weidevogelverbond worden de gruttokerngebieden gedefinieerd als gebieden met minimaal 10 paar grutto's per 100 ha.

Weidevogelkerngebieden: voor de afbakening hanteert de provincie in haar visie de ondergrenzen van het Weidevogelverbond. Weidevogelkerngebieden bezitten minimaal 20 broedparen per 100 ha van de volgende soorten: gele kwikstaart, grutto, kemphaan, kuifeend, scholekster, slobbeend, tureluur, veldleeuwrik, watersnip, wintertaling en/of zomertaling. Deze kritische soorten noemen we in het vervolg beleidssoorten.

Graspieper, kievit en krakeend worden bij de dichtheidsbepaling niet meegewogen, omdat deze soorten volgens de Weidevogelvisie minder geschikt zijn voor het definiëren van kerngebieden. De weidevogel- en de gruttokerngebieden vormen tezamen de weidevogelleefgebieden.

Weidevogelleefgebieden in midden Noord-Holland

In figuur 3.1 is de ligging van de grutto- en weidevogelkerngebieden in midden Noord-Holland aangegeven zoals opgenomen in de Provinciale Weidevogelvisie (2009) en Structuurvisie (2011) van de provincie Noord-Holland. De meeste telgebieden voldoen aan de norm van de gruttokerngebieden. Starnmeer zuid, Polder Assendelft noord, een deel van de Wijde Wormer en Uitgeester – en Heemskerkerbroek Veldhuis zijn weidevogelkerngebied. Een deel van de Wijde Wormer, Polder Assendelft en Starnmeer voldoen niet aan de normen van de kerngebieden (zie voor de toponiemen figuur 2.1).

Nieuwe kerngebieden voor weidevogels

Noord-Holland is één van de belangrijkste weidevogelprovincies van Nederland. De weidevogelpopulatie gaat al decennia lang achteruit. Om dat tegen te gaan hebben vrijwilligers,

boeren en natuurbeschermers zich jarenlang ingezet. Daarnaast hebben Rijk en later de provincie overeenkomsten met boeren en natuurbeschermingsorganisaties afgesloten om de weidevogelstand te bevorderen. Maar niet overal worden de gewenste resultaten behaald.

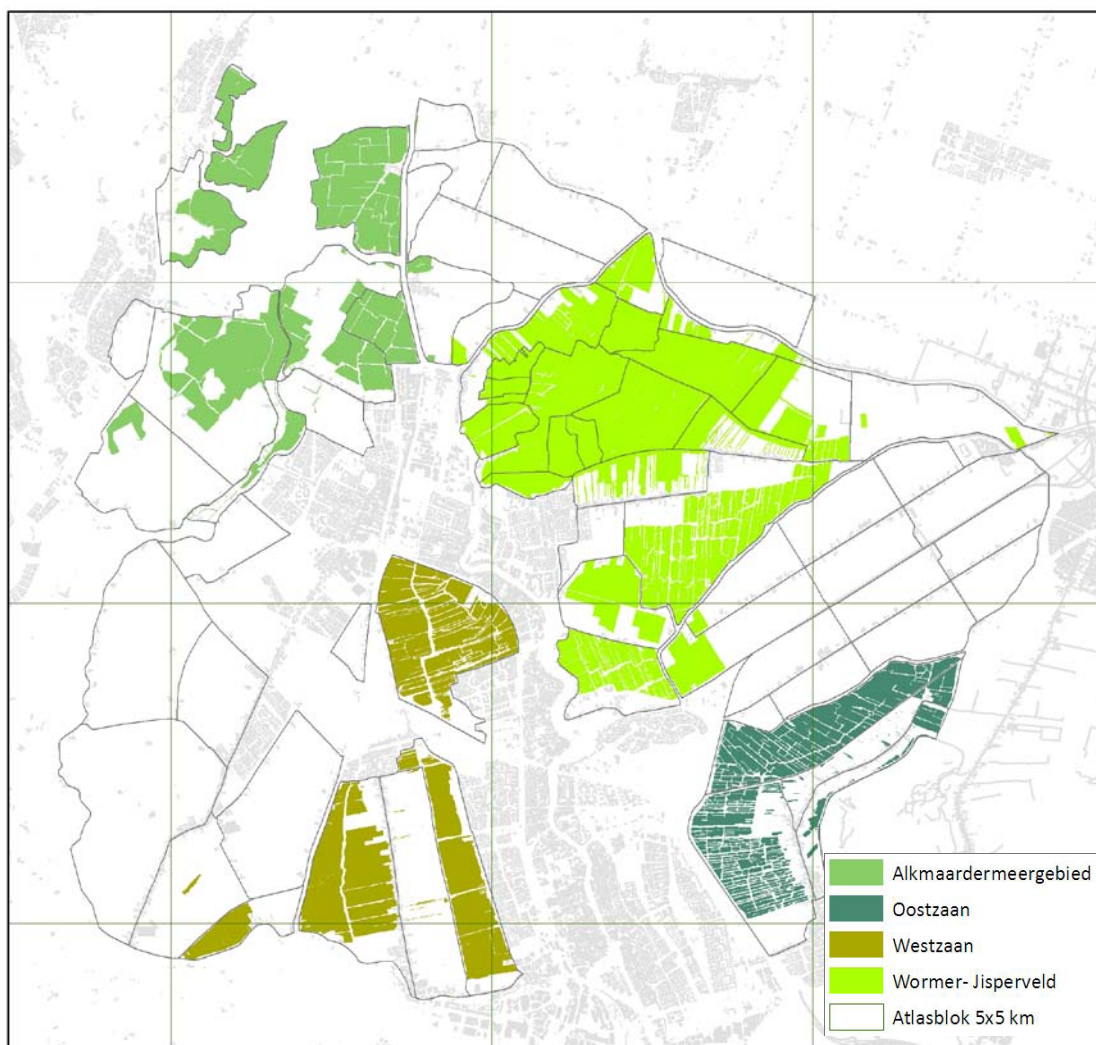
Om het rendement van de investeringen te verhogen, wil de Provincie het weidevogelbeheer efficiënter en effectiever uit laten voeren. Oftewel weidevogelbeheer, en de daarbij behorende financiën, moet plaatsvinden in die gebieden met stabiele of groeiende weidevogelpopulaties en waar de (a)biotische condities optimaal zijn of kunnen worden, de zogenaamde kerngebieden. Alterra heeft zich over deze vraag gebogen en een voorstel gedaan om te komen tot nieuwe kerngebieden (Sierdsema et al, 2013).

Zij hebben zoekgebieden begrensd waarbinnen kerngebieden aangewezen kunnen worden. Deze zogenaamde zoekge-

bieden zijn aangewezen op basis van een analyse waarbij factoren als de huidige populatie en omgevingskenmerken (zoals drooglegging, openheid, landgebruik e.d.) zijn gewogen. Voor de zoekgebieden hebben ze vier scenario's uitgewerkt en daarvan de kosten en de verwachte weidevogelstand berekend. De vier scenario's betreffen:

De analyse heeft geleid tot een voorstel voor de begrenzing van nieuwe kerngebieden als vervanging van de huidige weidevogel- en gruttokerngebieden.

De begrenzing wordt door Provincie Noord-Holland uitgewerkt en vastgelegd in het voorjaar van 2014. Dat moet leiden tot definitieve begrenzing wat kan worden opgenomen in het natuurbeheerplan van 2016.

Figuur 3.2 Ecologische Hoofdstructuur (EHS) in midden Noord-Holland (Bron: Provincie Noord-Holland). De EHS is onderverdeeld in vier deelgebieden: Alkmaardermeergebied, Wormer- en Jisperveld e.o., Westzaan en Oostzaan.

3.2 Ecologische Hoofdstructuur

De Provincie Noord-Holland is verantwoordelijk voor de realisatie van een netwerk van natuurgebieden, de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Zij doet dit samen met terreinbeherende organisaties, agrariërs, gemeenten en waterschappen.

Het onderzoeksgebied bestaat uit een mix van natuur- en landbouwgebieden (zie figuur 3.2). Grote aaneengesloten natuurgebieden treffen we aan in Guisveld (Natura 2000), Westzijderveld (Natura 2000), de Reef (Natura 2000), Oostzanerveld (Natura 2000), Wormer- en Jisperveld (Natura 2000) Westwouderpolder en Hempolder.

Die gronden zijn in eigendom van Landschap Noord-Holland, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten. De laatste jaren is er steeds meer areaal nieuwe natuur gerealiseerd door particulieren (particulier natuurbeheer). Het grootste deel van die gronden grenst aan reeds bestaande natuur en een klein deel ligt versnipperd.

3.3 Subsidiestel Natuur en Landschap

Sinds 2010 is het Subsidiestel Natuur en Landschap (SNL) in werking getreden. Het is een vervanging van Programma Beheer en bedoeld om kwaliteit van natuur en landschap te behouden en te verbeteren. SNL bestaat uit Agrarisch natuur- en landschapsbeheer (SNL A) en natuur- en landschapsbeheer op natuurgronden (SNL N). Voor het beheer kan subsidie worden aangevraagd. Dat kan door het aanvragen van een beheerpakket op een beheertype dat daarvoor is aangewezen (een weidevogelpakket kan bijvoorbeeld niet worden aangevraagd voor een bosperceel).

Voor de uitvoering van SNL is Provincie Noord-Holland verantwoordelijk, zowel voor de natuur (N-typen) als landbouwgebieden (A-typen).

Beheer ten behoeve van vogels kan worden uitgevoerd in natuurgebied (SNL N) en agrarisch gebied (SNL A). De gewenste situatie wordt beschreven in zogenaamde beheertypen. Voor vogels gaat het om Natuurtype N13: Vogelgraslanden en in het Agrarisch Natuurtype A01: Agrarische faunagebieden.

Binnen het Natuurtype N13 worden twee beheertypen onderscheiden waar weidevogels een doel vormen, namelijk:

- N13.01 Vochtig weidevogelgrasland en
- N13.02 Wintergastenweide.

Daarnaast is in het onderzoeksgebied het beheertype N10.02 Vochtig hooiland en N12.02 Kruiden- en faunrijk grasland, van belang voor weidevogels.

Binnen het Agrarisch Natuurtype A01 worden drie beheertypen onderscheiden:

- A01.01 Weidevogelgebied
- A01.02 Akkerfaunagebied en
- A01.03 Ganzenfoerageergebied.

Ten aanzien van het provinciale weidevogelbeleid zijn de beheertypen N13.01, N10.02, N12.02 en A01.01 relevant. De typen komen qua ecologie en afbakening overeen met het provinciale beleid van weidevogel- en gruttokerngebieden. Het onderzoeksgebied bestaat voor een oppervlakte van 1450 hectare uit SNL N (N10.02, N12.02 en N13.01) en 3087 hectare voor uit SNL A (A01.01), respectievelijk 16% en 34% van het onderzoeksgebied. Hier volgt meer informatie over beide beheertypen.

N13.01 Vochtig weidevogelgrasland

Het beheertype N13.01 is als volgt afgebakend: grasland met minimaal 35 broedparen per 100 ha van gele kwikstaart, graspieper, grutto, kempiaan, kluut, kuifeend, krakeend, slobbeend, tureluur, veldleeuwerik, watersnip, wintertaling, wulp en/of zomertaling.

Ten opzichte van de provinciale weidevogelvisie is het beheertype Vochtig weidevogelgrasland voor natuurgebieden kritischer. Er dient een hogere dichtheid aan weidevogels behaald te worden, waarbij de scholekster als 'meetsoort' niet wordt meegenomen. Daarentegen tellen landelijk de soorten kluut, krakeend en graspieper¹ wel mee om de dichtheidsnorm te berekenen.

N10.02 Vochtig hooiland en N12.02 Kruiden- en faunrijk grasland

Het beheertype Vochtig hooiland (N10.02) zijn hooilanden die al dan niet worden nabeweid en liggen in het onderzoeksgebied op veengrond met een gemiddeld waterpeil van 20 tot 30 cm onder het maaiveld. Het wordt niet bemest, met uitzondering van ruige mest (max 20 ton/ha). Op percelen met het beheertype Vochtig hooiland werden in 2008-2009 de hoogste dichtheden aan weidevogels vastgesteld (Van't Veer et al, 2010).

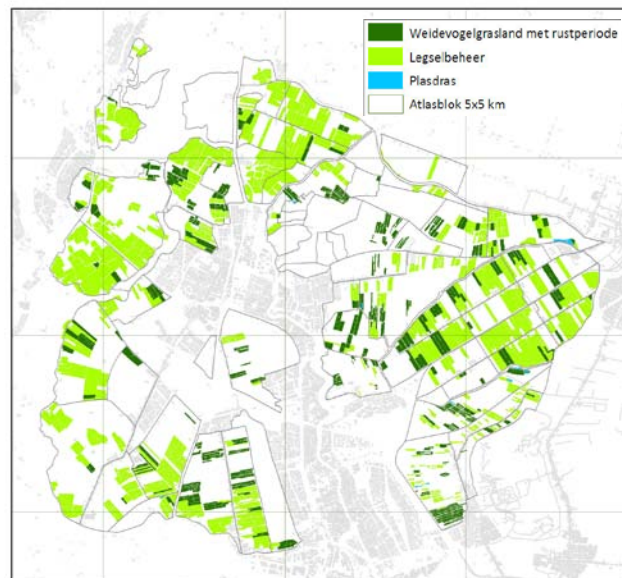
Het beheertype kruiden- en faunrijk grasland (N12.02) lijkt op vochtig hooiland, maar tenminste 20% bestaat uit kruiden en mossen en het waterpeil kan andere waarden hebben.

¹ Er zijn nog een aantal soorten die meetellen bij deze norm, maar die komen niet in de Noord-Hollandse gras- en bouwlanden voor.

A0.01 Weidevogelgrasland

Het grootste deel van de oppervlakte in het onderzoeksgebied bestaat uit het beheertype SNL A01.01 (zie figuur 3.3). Van dit beheertype zijn de landelijke kwaliteitseisen momenteel nog niet vastgesteld, maar kunnen wel pakketten worden aangevraagd.

Deze zijn uitgewerkt in allerlei beheerpakketten zoals legselbeheer, grasland met rustperiode en plas-dras (zie bijlage 1). Voor de aanvraag van deze beheerpakketten is een collectief beheerplan vereist. In dit plan is de inzet en de situering van de beheerpakketten aangegeven. Ten aanzien van de grutto-kerngebieden moeten maatregelen zijn aangegeven die moeten zorgen voor voldoende kuikenland. De bandbreedte hierbij is 1,0 tot 1,4 ha kuikenland per gruttobroedpaar, waarvan 30 procent moet bestaan uit kruidenrijk grasland. Als kuikenland tellen verschillende gebruiksvormen mee: uitgesteld maaibeheer, extensief weiden en bollengrond (mits goed onderhouden). Tijdens het weidevogelseizoen bestaat de mogelijkheid om extra kuikenbeheer af te sluiten, het zogenaamde 'last minute' beheer. Binnen en buiten de weidevogelkerngebieden bestaan er voor de kievit en scholekster geen vastomlijnde eisen voor het beheer, behalve dat het beheer moet bestaan uit een mix van legselbeheer en kuikenland. Voor de zangvogelgroep moet het collectieve beheerplan maatregelen bevatten die voor deze groep zinvol zijn (bijvoorbeeld vormen van randenbeheer). In figuur 3.3 is de situering van de verschillende agrarische beheertypen in 2013 weergegeven. Hierbij is het 'last minute' beheer niet opgenomen.

Figuur 3.3 Percelen met SNL-A (agrarisch natuurbeheer) met een rustperiode, plasdras, legselbeheer, voorbeweiding en extensieve beweiding in 2013.

Tabel 3.1. Beheerpakketten en oppervlakten in 2013 in het onderzoeksgebied (8991 ha).

Beheerpakketten A01.01	Opp (ha)
Legselbeheer op bouwland of grasland	150,4
Legselbeheer op grasland: 50 tot 75 broedparen/100 ha	1770,8
Legselbeheer op grasland: 75 tot 100 broedparen/100 ha	444,6
Plas-dras: de inundatieperiode loopt van 15 februari tot 15 mei	9,3
<i>Kuikenland</i>	
Extensief beweide weidevogelgrasland	57,7
Weidevogelgrasland met rustperiode van 1 april tot 1 juni	76,3
Weidevogelgrasland met rustperiode van 1 april tot 15 juni	393,8
Weidevogelgrasland met rustperiode van 1 april tot 22 juni	96,2
Weidevogelgrasland met rustperiode van 1 april tot 8 juni	78,5
Weidevogelgrasland met voorweiden: rustperiode loopt van 1 mei tot 15 juni	7,8
Weidevogelgrasland met voorweiden: rustperiode loopt van 8 mei tot 22 juni	1,1
Totaal Kuikenland	711,5
Totaal Beheerpakketten A01.01	3087

4. Resultaten

In 2013 werden in het onderzoeksgebied (8.991 ha) in totaal van dertien soorten weidevogels bijna 9.000 broedparen of territoria¹ vastgesteld (tabel 4.1). Dat komt overeen met een gemiddelde dichtheid van 100 broedparen per 100 ha grasland plus bouwland.

De kwaliteit van een weidevogelgebied kan onder meer worden bepaald aan de hand van dichtheden weidevogels en soortenrijkdom. Deze aspecten bespreken we in de volgende paragrafen.

4.1 Aantallen en dichtheden

Dichtheden beleidssoorten

Van de beleidssoorten in Noord-Holland is de vastgestelde dichtheid ruim 50 paar per 100 ha (zie tabel 4.1). De grutto is verreweg het talrijkst met bijna 1.760 broedparen, gevolgd door scholekster en tureluur. Hekensluiters zijn watersnip, zomertaling en kempfaan met respectievelijk 10, 8 en 1 broedpaar. Van de kempfaan is in 2013 dus nog maar een broedpaar vastgesteld, namelijk in de Westwouderpolder. Samen met Waterland, behoort het onderzoeksgebied tot één van de belangrijkste weidevogelregio's van Noord-Holland, vanwege de hoge dichtheden aan weidevogels.

Dichtheden overige weidevogels

Van de overige weidevogels (graspieper, kievit en krakeend, zie H3), is de kievit het meest talrijk. De dichtheid is hoger dan Waterland Oost, het gebied wat in 2012 op weidevogels is onderzocht (Scharringa et al, 2012). Het jaar 2012 was voor kieviten een slecht jaar, de aantallen waren de laagste sinds het begin van de provinciale weidevogeltellingen in de jaren tachtig van de vorige eeuw.

Hoewel de kievit nu het meest talrijk is van de overige weidevogels, is de gemiddelde dichtheid in het westelijk deel van Laag Holland met 31,9 broedpaar per 100 hectare lager dan de gemiddelde dichtheid in de Noord-Hollandse veenweidegebieden in de periode 2006 (41,2 broedpaar/100ha). De dichtheden van graspieper en krakeend zijn beiden iets hoger dan in 2006 en 2008/2009.

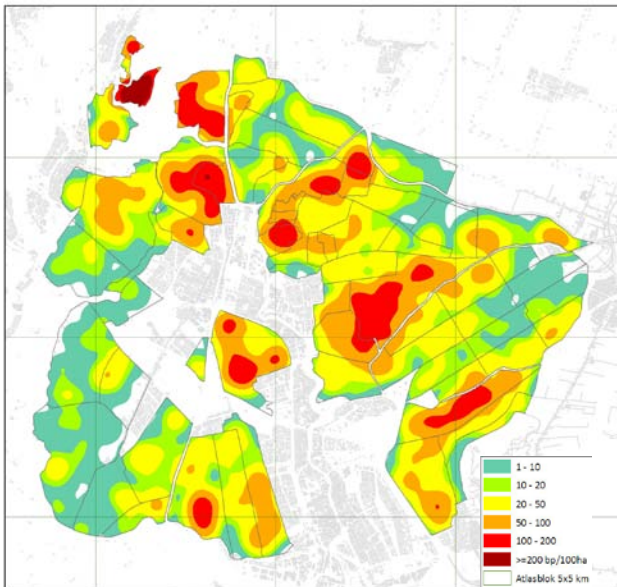
Dichtheden ruimtelijk bezien

De dichtheden binnen het onderzoeksgebied variëren, sommige delen herbergen hogere dichtheden met ≥ 100 broedparen per 100 ha, andere delen niet meer dan 20 broedparen per 100 ha (zie figuur 4.1).

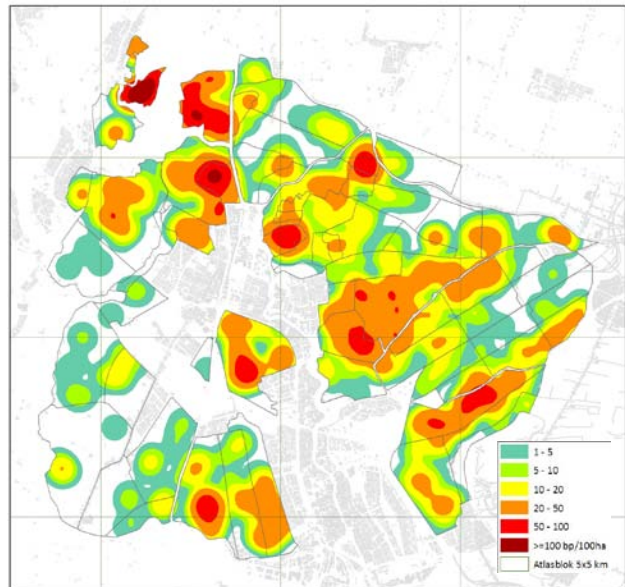
Tabel 4.1. Aantal territoria/broedpaar en dichtheden per 100 ha van weidevogels die zijn vastgesteld in het onderzoeksgebied in 2013. De weidevogels zijn uitgeplitst in beleidssoorten en overige weidevogels (zie § 3.1).

Soort	Aantal	Dichtheid (opp=8991)
<i>Beleidssoorten Noord-Holland</i>		
grutto	1760	19,6
scholekster	1003	11,2
tureluur	816	9,1
kuifeend	421	4,7
slobeend	366	4,1
veldleeuwerik	111	1,2
gele kwikstaart	66	0,7
wintertaling	19	0,2
watersnip	10	0,1
zomertaling	8	0,1
Totaal beleidssoorten (a)	4580	50,9
<i>Overige weidevogels</i>		
kievit	2867	31,9
krakeend	1278	14,2
graspieper	267	3,0
totaal overige weidevogels (b)	4412	49,1
Totaal weidevogels (a+b)	8992	100

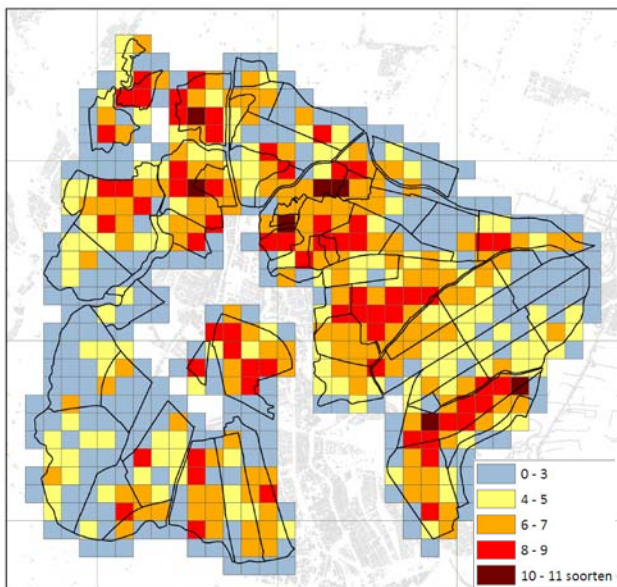
¹ Verder zal hier steeds de term broedparen worden gebruikt

Figuur 4.1 Dichtheid van beleidsoorten (=kritische weidevogels) in midden Noord-Holland in 2013 (broedpaar/100ha)

Figuur 4.2 Dichtheid van grutto in midden Noord-Holland in 2013 (broedpaar.100ha)

Figuur 4.3 Soortenrijkdom in midden Noord-Holland in 2013 (aantal soorten/500m grid).

De Hempolder is de enige absolute hotspot met meer dan 200 broedpaar/100 ha. Hoge dichtheden met meer dan 100 broedpaar/100ha, vinden we verder verspreid in het onderzoeksgebied, met uitzondering van het zuidwestelijk deel van het onderzoeksgebied rond Assendelft. In dat deel zijn de dichtheden opvallend laag met dichtheden van minder dan

10 broedpaar/100ha.

De hotspots van de grutto met dichtheden van 50 territoria/ broedparen per 100 ha, komen grotendeels overeen met die van de beleidsoorten (zie Figuur 4.2). Dat is ook niet verwonderlijk, want bijna de helft van het aantal broedparen bestaat uit grutto's. Ook hier blinkt de Hempolder uit met een extreem hoge dichtheid van meer dan 100 broedpaar/100ha. Maar ook de dichtheden in de Krommenieër Woudpolder en Westwouderpolder zijn hoog.

De hoge dichtheden vallen zonder uitzondering samen gebieden met hoge waterpeilen van minder dan 40 centimeter onder het maaiveld (vergelijk figuur 2.2) en liggen alle in grutokerengebied en geheel of gedeeltelijk in natuurgebied (vergelijk figuren 3.1 en 3.2).

4.2 Soortenrijkdom

Naast de dichtheden is de soortenrijkdom ook een graadmeter voor de kwaliteit van weidevogelgebieden. We hebben berekend hoeveel soorten er op een oppervlak van 500 bij 500 meter (gridcel) voorkomen (zie Figuur 4.3). De hoogste soortenrijkdom (rood en donkerrood) valt grotendeels samen met natuurgebieden en ook met de plekken met de hoogste dichtheden (vergelijk met figuur 4.1 en 4.2). Net als in paragraaf 4.1 is opgemerkt, komt ook de hoogste soortenrijkdom, oftewel de meest complete weidevogelgemeenschappen, vooral voor in of nabij natuurgebieden met een hoog waterpeil (< 40 cm onder maaiveld).

4.3 Weidevogelleefgebieden

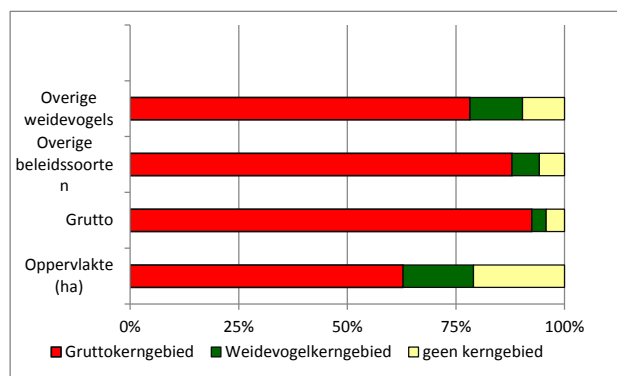
Nu we weten welke aantallen en dichtheden er voorkomen in het onderzoeksgebied, is het interessant om te kijken hoe dit zich verhoudt met de weidevogelleefgebieden.

Bijna 80% (ruim 7.100 ha) van de oppervlakte van het onderzoeksgebied wordt tot weidevogelleefgebied gerekend (zie hoofdstuk 3). Hiervan is 5.651 ha (ongeveer 60%) gruttokerngebied en 1.454 ha (bijna 20%) weidevogelkerngebied (figuur 4.4).

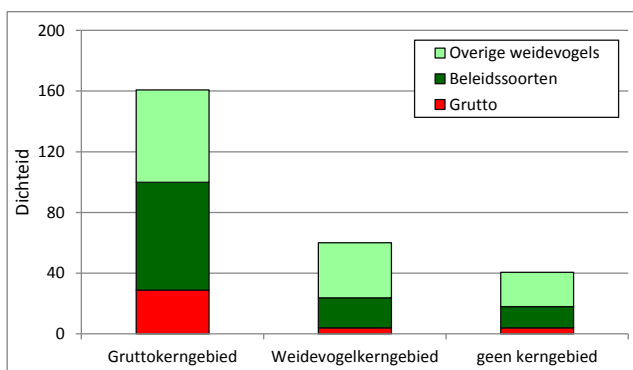
In deze paragraaf vergelijken we de dichtheden binnen en buiten de weidevogelleefgebieden, maar berekenen we ook welke gebieden zouden kwalificeren op basis van de huidige gegevens.

Weidevogels binnen en buiten weidevogelleefgebieden

Omdat het grootste deel van het onderzoeksgebied uit gruttokerngebied bestaat, is het logisch dat de gruttokerngebie-

Figuur 4.4 Aandeel (%) van grutto, beleidsoorten en overige weidevogels binnen gruttokerngebied, binnen weidevogelkerngebied en buiten weidevogelleefgebied in midden Noord-Holland in 2013.

Figuur 4.5 Dichtheden van grutto, overige beleidsoorten en overige weidevogels in gruttokerngebied, weidevogelkerngebied en buiten weidevogelleefgebied in midden Noord-Holland in 2013.

den de meeste weidevogels herbergen. Dat zien we inderdaad terug in de resultaten: maar liefst 90% van de beleidsoorten en 95% van de grutto broedt binnen gruttokerngebieden.

In de gruttokerngebieden is de dichtheid hoog, met bijna 160 broedparen per 100 ha van alle weidevogels bij elkaar opgeteld, waarvan 70 broedparen van de beleidsoorten en ruim 30 van de grutto (figuur 4.5).

Verschuivingen van weidevogelleefgebieden

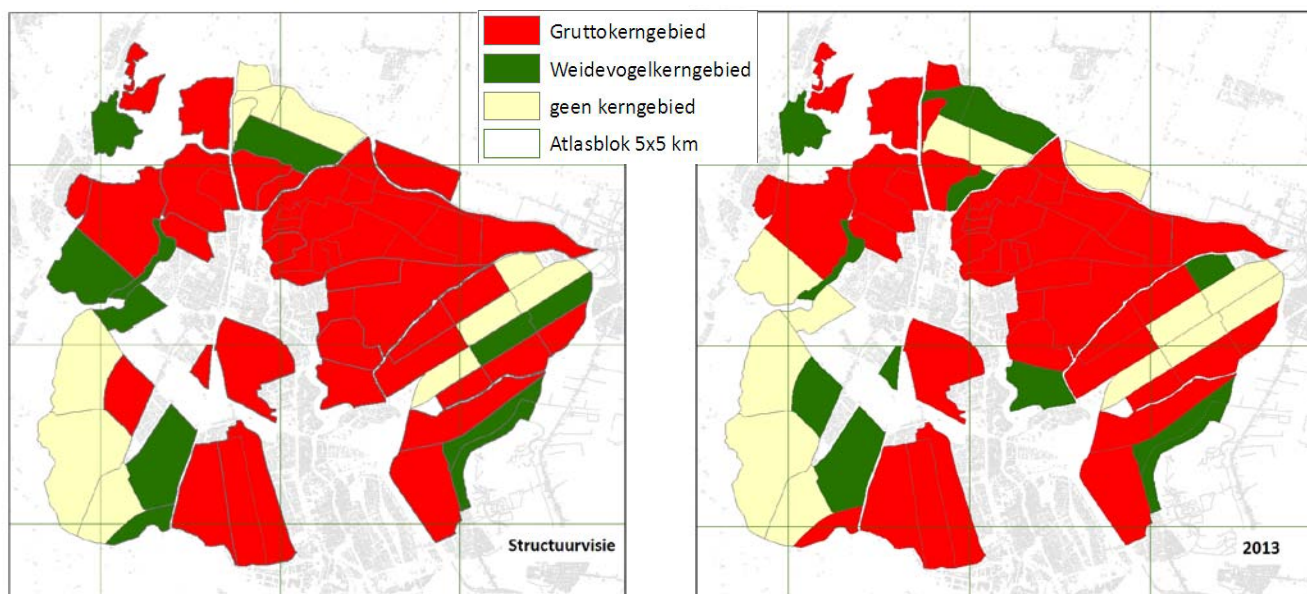
De aanwijzing van de weidevogelleefgebieden binnen het onderzoeksgebied is vooral gebaseerd op gebiedsdekkende weidevogeltellingen uit 2006 en 2009. Interessant is om na te gaan of er op grond van de gegevens uit 2013 verschuivingen optreden, met andere woorden of gebieden zich op grond van de nieuwste gegevens kwalificeren als gruttokerngebied of weidevogelkerngebied.

In figuur 4.6 zijn weidevogelleefgebieden volgens het vigerende beleid en op basis van de huidige gegevens te zien. Er treden duidelijk verschuivingen op die in tabel 4.2 zijn samengevat.

Zes van de 30 gruttokerngebieden voldoen momenteel niet meer aan het criterium, oftewel er broedden minder dan 10 paar grutto's per 100 ha in 2013. Vier van de gruttokerngebieden kwalificeren zich nog wel als weidevogelkerngebied (totaal 366 ha) en twee gebieden (totaal 178 ha) voldoen zelfs niet meer aan het criterium voor weidevogelkerngebied. Daar broedden in 2013 minder dan 20 paar van de beleidsoorten per 100 ha.

Ook zouden er weidevogelkerngebieden zijn verdwenen op basis van de gegevens uit 2013. Van de elf weidevogelkerngebieden voldoen er vijf (totaal 796 ha) niet meer aan het criterium. Daar staat tegenover dat één klein gebied (Polder Assendelft Nauerna, 66 ha) nu wél voldoet aan het criterium voor gruttokerngebied.

De verschuivingen treden bijna altijd op buiten de EHS en op plekken met lage waterpeilen. Dit geldt daarentegen niet voor de Kalverpolder, een gebied binnen de EHS en met gemiddelde waterpeilen. De afname heeft mogelijk te maken met verruiging of beheer gericht op het behalen van Europese Natura 2000 doelen (moerasvogels en bijzondere moerasnatuur, Visbeem & Van 't Veer, 2008).

Figuur 4.6 Weidevogelleefgebieden in midden Noord-Holland volgens de Structuurvisie Noord-Holland 2040 (Provincie Noord-Holland,

Figuur 4.6a Verandering van weidevogelleefgebieden op basis van de gegevens uit 2013 (-- = Gruttokerngebied > geen kerngebied, - = Gruttokerngebied > weidevogelkerngebied of weidevogelkerngebied > geen kerngebied, + = gebied > weidevogelkerngebied, weidevogelkerngebied > gruttokerngebied, ++ = gebied > gruttokerngebied).

Tabel 4.1. Veranderingen in aantal en oppervlakte van gruttokerngebieden en weidevogelkerngebieden op grond van de gegevens uit 2013. Zie de tekst voor verdere toelichting.

		gegevens 2013		
		Gruttokern- gebied	Weidevogel- kerngebied	geen weidevogel- leefgebied
Beleid	Aantal			
	Gruttokern- gebied	24 - 5107	4 - 366	2 - 178
	Weidevogel- kerngebied	1 - 66	5 - 592	5 - 796
	geen weidevogel- leefgebied	2 - 92	3 - 391	6 - 1403

4.4 Weidevogels en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en natuurbeheer (SNL A)

In de weidevogelleefgebieden kunnen de beheerders en eigenaren binnen de EHS gebruik maken van SNL N en daarbuiten van SNL A voor de uitvoering van het weidevogelbeheer. Op een klein deel van de EHS maken particulieren en de pachters met een oude pachtovereenkomsten gebruik van SNL A (zie Hoofdstuk 3).

Ongeveer 40% (3.636 ha) van de oppervlakte van het onderzoeksgebied wordt tot de EHS (natuurgebied) gerekend. Hier van is 1450 ha gerealiseerde natuur met de beheertypen N10.02 (Vochtig hooiland), 12.02 (Kruiden- en faunarijck grasland) en 13.01 (Vochtig weidevogelgrasland).

In het onderzoeksgebied vindt op 34% van de oppervlakte agrarische natuurbeheer plaats in de vorm van contracten van het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL A), ruim 14% daarvan valt binnen de EHS. Het totaal aan natuurbeheer binnen de EHS (SNL N (alle N beheertypen) + SNL A) beslaat 61% van de EHS oppervlakte.

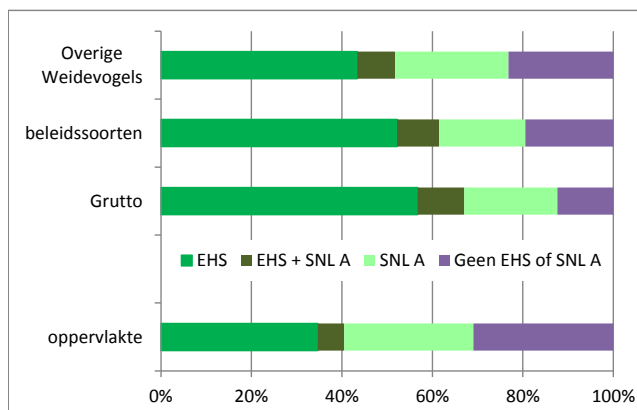
In deze paragraaf maken we inzichtelijk bij welke vorm van beheer de meeste weidevogels zijn vastgesteld.

Aandeel en dichtheden binnen en buiten de EHS en SNL A

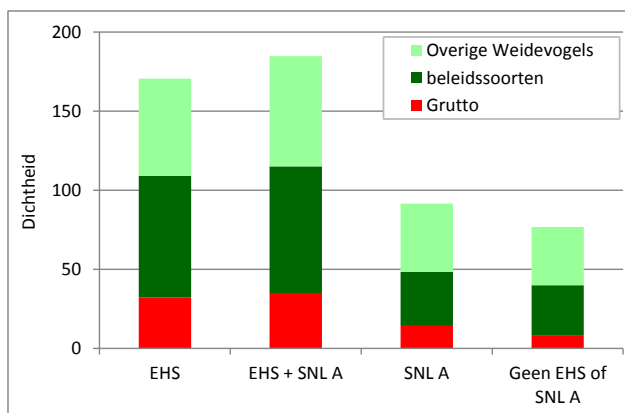
Van de beleidsoorten broedt 60% van de totale broedpopulatie van het onderzoeksgebied binnen de EHS met gerealiseerde natuur, voor de grutto is dat bijna 70% (figuur 4.7). In figuur 4.8 hebben we ook de dichtheden gegeven. De categorie EHS + SNL A (526 ha) kent de hoogste dichtheden, meer dan 180 broedparen per 100 ha van alle weidevogels bij elkaar opgeteld, waarvan ruim 110 broedparen van de beleidsoorten.

In de gebieden binnen de EHS zonder agrarisch natuurbeheer, liggen de dichtheden iets lager, maar zijn nog altijd hoger dan in de gebieden buiten de EHS, met of zonder agrarisch natuurbeheer. Dit geldt zowel voor de beleidsoorten als de overige weidevogels.

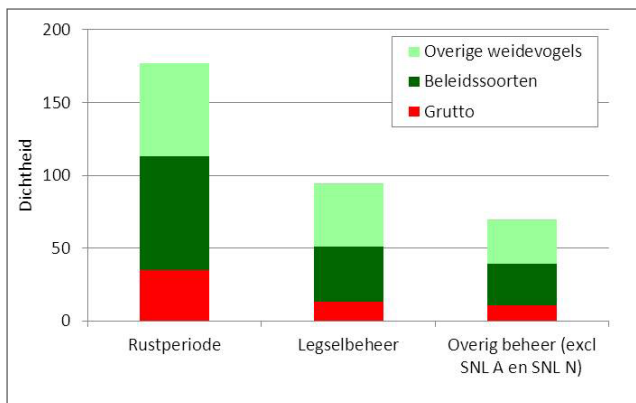
Dat de combinatie van EHS en agrarisch natuurbeheer de hoogste dichtheden kent, is minder vreemd dan het op het eerste gezicht lijkt. De percelen met deze combinatie liggen in of vaak aan de randen van natuurgebied, waar nog 'volgende' extensieve agrarische activiteiten plaatsvinden. Soms is een deel van de natuurgebieden min of meer verruigd door overextensivering van beheer en daardoor minder aantrekkelijk voor weidevogels.

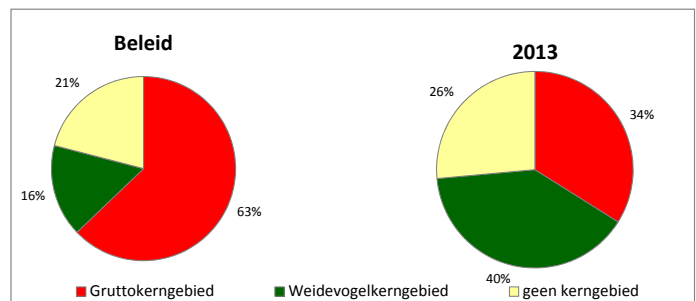
Figuur 4.7 Aandeel (%) van grutto, beleidsoorten en overige weidevogels op percelen binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), binnen de EHS met contracten SNL-A, op percelen buiten de EHS met contracten SNL-A en op percelen zonder agrarisch natuurbeheer in midden Noord-Holland in 2013.

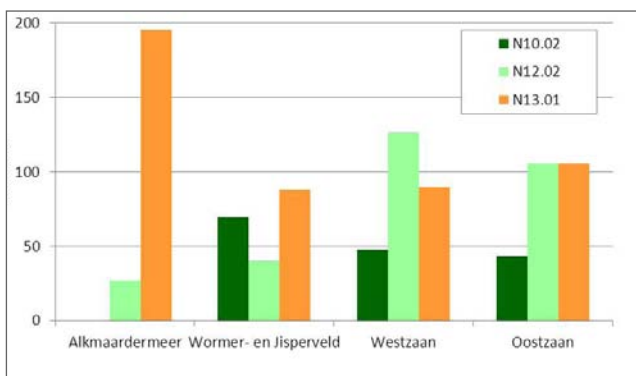
Figuur 4.8 Dichtheden van grutto, beleidsoorten en overige weidevogels op percelen binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), binnen de EHS met contracten SNL-A, op percelen buiten de EHS met contracten SNL-A en op percelen zonder agrarisch natuurbeheer in midden Noord-Holland in 2013.

Figuur 4.9 Dichtheden van grutto, beleidssoorten en overige weidevogels op percelen met contracten SNL-A01 met rustperiode, op percelen met contract SNL-A01 met legselbeheer en op percelen met een gangbaar agrarisch beheer (zonder enige vorm van natuurbeheer) in midden Noord-Holland in 2013.

Figuur 4.10 Verdeling van de oppervlakte SNL A contracten over gruttokerngebied, weidevogelkerngebied en buiten weidevogelleefgebied in midden Noord-Holland in 2013, op grond van weidevogelleefgebieden volgens het vigerende beleid en volgens een fictieve indeling op basis van gegevens uit 2013.

Figuur 4.11 Dichtheden van meetsoorten SNL (13.01 zie §3.3) binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) op percelen met natuurbeheertype N13.01 (Vochtig weidevogelgrasland), N12.02 (Kruiden- en faunairijk grasland) en N10.02 (Vochtig hooiland), uitgesplitst vier deelgebieden: Alkmaardermeer, Wormer- en Jisperveld, Westzaan en Oostzaan (zie Figuur 3.2).

Weidevogels en verschillende SNL A pakketten

Hoewel er veel vormen van beheer kunnen worden toegepast via SNL A, zijn ze grofweg in tweeën te verdelen, namelijk, beheer met een rustperiode (inclusief plas-dras) en beheer met voornamelijk legselbeheer. Percelen met agrarisch natuurbeheer herbergen meer weidevogels dan percelen zonder agrarisch natuurbeheer (figuur 4.9). Het verschil tussen legselbeheer en rustperiode is opvallend groot. We treffen bij zowel de EHS als SNL A contracten met een rustperiode de hoogste dichtheden weidevogels aan.

Hoewel er momenteel discussies gaande zijn over de voor- en nadelen van legselbeheer, worden de contracten met rustperiode doorgaans afgesloten op percelen met veel weidevogels, bij legselbeheer hoeft dat niet zo te zijn.

De contracten voor agrarisch natuurbeheer liggen voor een deel (21%) buiten de weidevogelleefgebieden (zie figuur 4.10). Momenteel zou 26% van de contracten er buiten liggen, omdat een deel van de weidevogelleefgebieden niet meer voldoet aan de criteria. Het gaat voornamelijk om contracten met legselbeheer en enkele contracten weidevogelgrasland met rustperiode.

EHS en SNL N

Voor natuurbeheertype N13.01 (Vochtig weidevogelgrasland) moet de dichtheid aan meetsoorten minimaal 35 broedparen per 100 ha zijn (zie paragraaf 3.3). Zoals te zien in figuur 4.11 wordt daar ruimschoots aan de norm voldaan. Zelfs in de beheertypen N10.02 en N12.02 zijn de dichtheden hoger dan 35 broedparen per 100 ha, met uitzondering van N12.02 in het Alkmaardermeer.

Het Alkmaardermeer torent er dankzij de Hempolder ruim bovenuit (zie figuur 3.2).

4.5 Trends in het onderzoeksgebied

Veranderingen in dichtheden

In de periode 1999-2013 zijn er in het onderzoeksgebied vier gebiedsdekkende weidevogeltellingen uitgevoerd (in 1999-2002 is 7031 hectare geïnventariseerd). De resultaten van deze vier tellingen zijn te vinden in tabel 4.3. De veranderingen per telgebied staan in Bijlage 3.

In de periode 2005/2006 en 2013 is het totaal aantal van de beleidsoorten in het gebied afgenomen van ruim 5.400 tot ruim 4.500 broedparen (-16%), en qua dichtheid van 60 tot 50 broedparen per 100 ha (-17%). Voor de grutto is de afname nog iets groter van ruim 2.260 tot 1.760 broedparen (-22%). De sterkste afname komt voor rekening van de zomertaling en kemphaan. De zomertaling is met ruim 66% afgenomen. De kemphaan leek de eerste drie onderzoeksjaren redelijk stabiel met 7 à 8 broedpaar. Maar in 2013 blijkt er nog maar een broedpaar over te zijn, een afname van 87%.

Niet alle beleidsoorten zijn in de genoemde periode afgenomen. De slobbeend, scholekster en watersnip zijn min of meer gelijk gebleven of licht afgenomen, de kuifeend is toegenomen.

De 'overige weidevogels' zijn met 10% afgenomen vanaf 2005/06. Dat heeft vooral te maken met een afname van kievit van 26%. Graspieper en kraakeend zijn juist toegenomen. De graspieper kan echter sterk in aantallen fluctueren. De toename is interessant omdat er uit Noord-Nederland en Flevoland berichten zijn dat 2013 een slecht jaar was voor de graspieper (Ottens & Vlaanderen, 2013). Ook de uitkomsten van het Noord-Hollandse weidevogelmeetnet, onderdeel van het landelijke Netwerk Ecologische Monitoring (NEM), hebben uitgewezen dat de trend van graspieper over de hele provincie bezien, in 2013 juist een negatieve trend laat zien (Weidevogeljaarboek 2013, in prep.).

Tabel 4.3 Aantal territoria/broedpaar en dichtheden per 100 ha van weidevogels die zijn vastgesteld in midden Noord-Holland in 1999-02, 2006, 2008-09 en 2013. De weidevogels zijn uitgesplitst in beleidsoorten en overige weidevogels. De oppervlakte van de de getelde gebieden bedraagt 9881 ha, met uitzondering van 1999-02 (=7031 ha)

Soort	Aantal				Dichtheid			
	2013	2008-09	2005-06	1999-02*	2013	2008-09	2006	1999-02*
<i>Beleidssoorten Noord-Holland</i>								
grutto	1760	2049	2261	2134	19,6	22,8	25,1	30,4
tureluur	816	1186	1121	778	9,1	13,2	12,5	11,1
scholekster	1003	1018	1057	823	11,2	11,3	11,8	11,7
slobbeend	366	377	434	407	4,1	4,2	4,8	5,8
kemphaan	1	7	8	7	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1
kuifeend	421	308	320	296	4,7	3,4	3,6	4,2
veldleeuwrik	111	157	176	181	1,2	1,7	2,0	2,6
gele kwikstaart	66	83	33	48	0,7	0,9	0,4	0,7
watersnip	10	12	8	14	0,1	0,1	0,1	0,2
wintertaling	19	2	15	9	0,2	0,0	0,2	0,1
zomertaling	8	23	23	24	0,1	0,3	0,3	0,3
Totaal beleidsoorten (a)	4581	5222	5456	4721	50,9	58,0	60,6	67,0
<i>Overige weidevogels</i>								
Kievit	2867	3111	3878	3281	31,9	34,6	43,1	46,7
Kraakeend	1278	921	998	584	14,2	10,2	11,1	8,3
Graspieper	267	183	123	131	3,0	2,0	1,4	1,9
totaal overige weidevogels (b)	4412	4215	4999	3996	49,1	46,9	55,6	56,8
Totaal weidevogels (a+b)	8993	9437	10455	8717	91	96	106	88

*opp 7031 ha

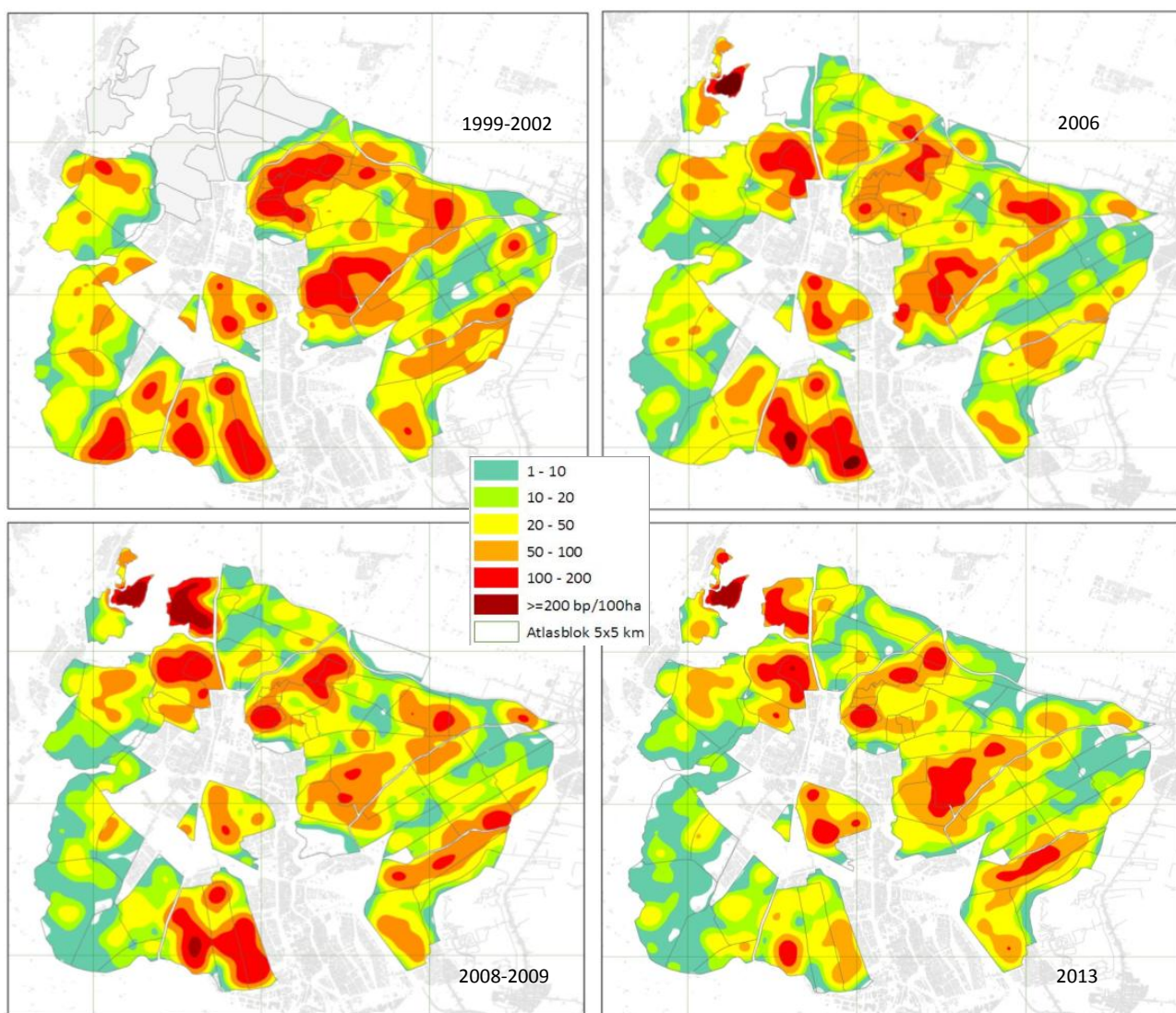
Ruimtelijke veranderingen

Naast de vergelijking van de dichtheden van de vier gebiedsdekkende tellingen is een vergelijking van de ruimtelijke patronen van de vier tellingen interessant. Figuur 4.12 toont aan dat er grote verschillen zijn in de (relatieve) dichtheden van de beleidsoorten. In 1999-2000 komen er vrijwel overal nog vrij hoge tot hoge dichtheden voor (kleur geel tot en met rood). Maar nu zijn die alleen nog centraal, noordelijk en zuidoostelijk in het gebied te vinden. In Polder Westzaan en het oostelijk deel van het Wormer- en Jisperveld zijn weidevogels afgenomen en in het Oostzanerveld zijn ze toegenomen. Als we het beeld vergelijken met de EHS (figuur 3.2) is duidelijk te zien dat de hoge dichtheden steeds meer in de EHS liggen. Zie bijvoorbeeld De Reef, de Krommeniër Woudpolder,

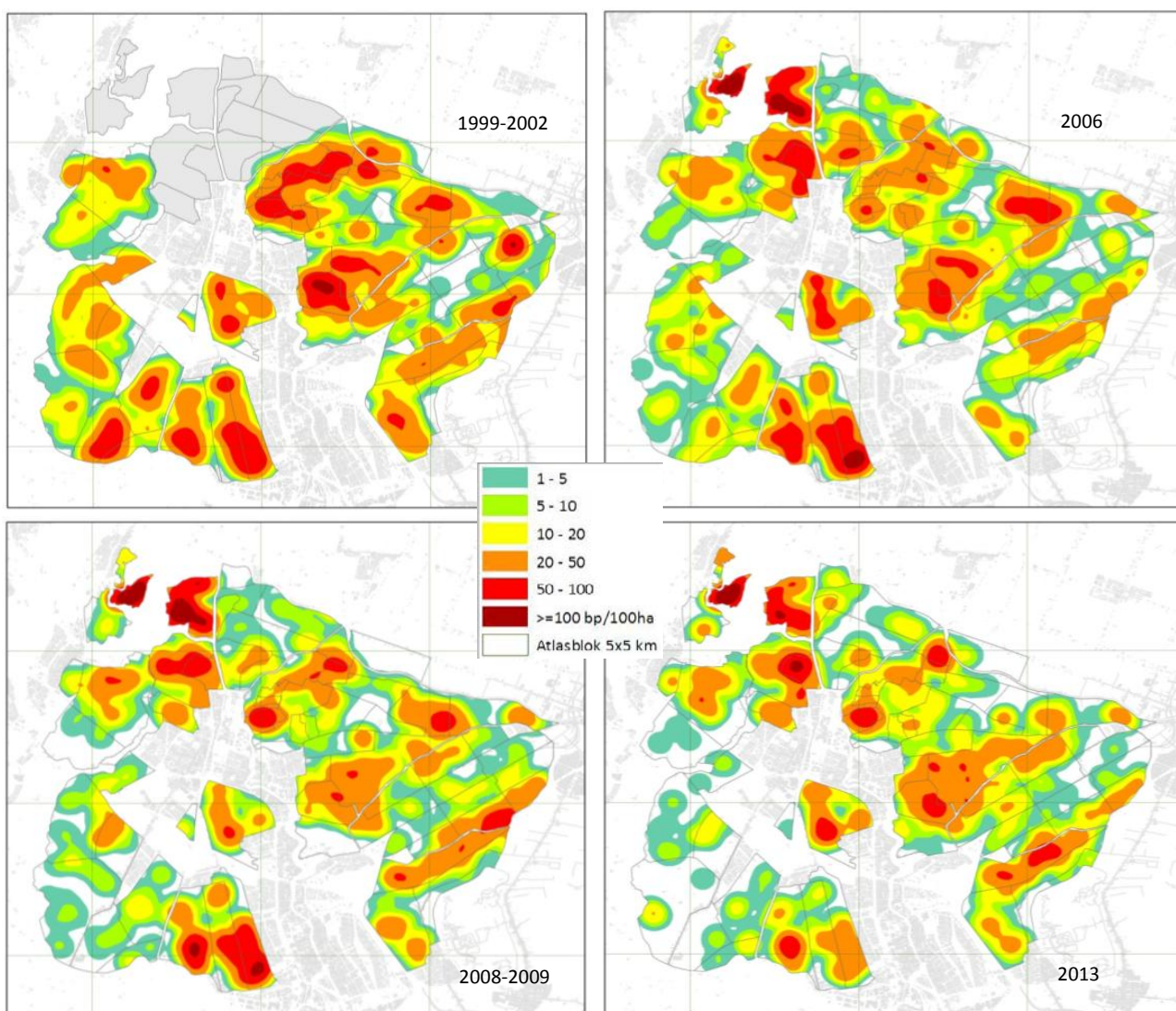
Wormer- Jisperveld en het Oostzanerveld. Maar ook in sommige delen van de EHS nemen de dichtheden af, zie bijvoorbeeld het Westzijderveld.

Bij de grutto is precies hetzelfde zichtbaar (figuur 4.13). Bij deze soort is de contractie naar steeds kleinere gebieden met hoge dichtheden nog duidelijker.

Conclusie: in paragraaf 4.3 en 4.4 zijn de verschuivingen in dichtheden besproken, maar hier wordt nogmaals duidelijk zichtbaar dat de weidevogels zich steeds meer terugtrekken naar gebieden met optimale omstandigheden, die bijna altijd samenvallen met de EHS en/of gebieden met een hoog waterpeil. Hetzelfde beeld zien we ook bij de gegevens van Waterland Oost in de periode 1999-2012.

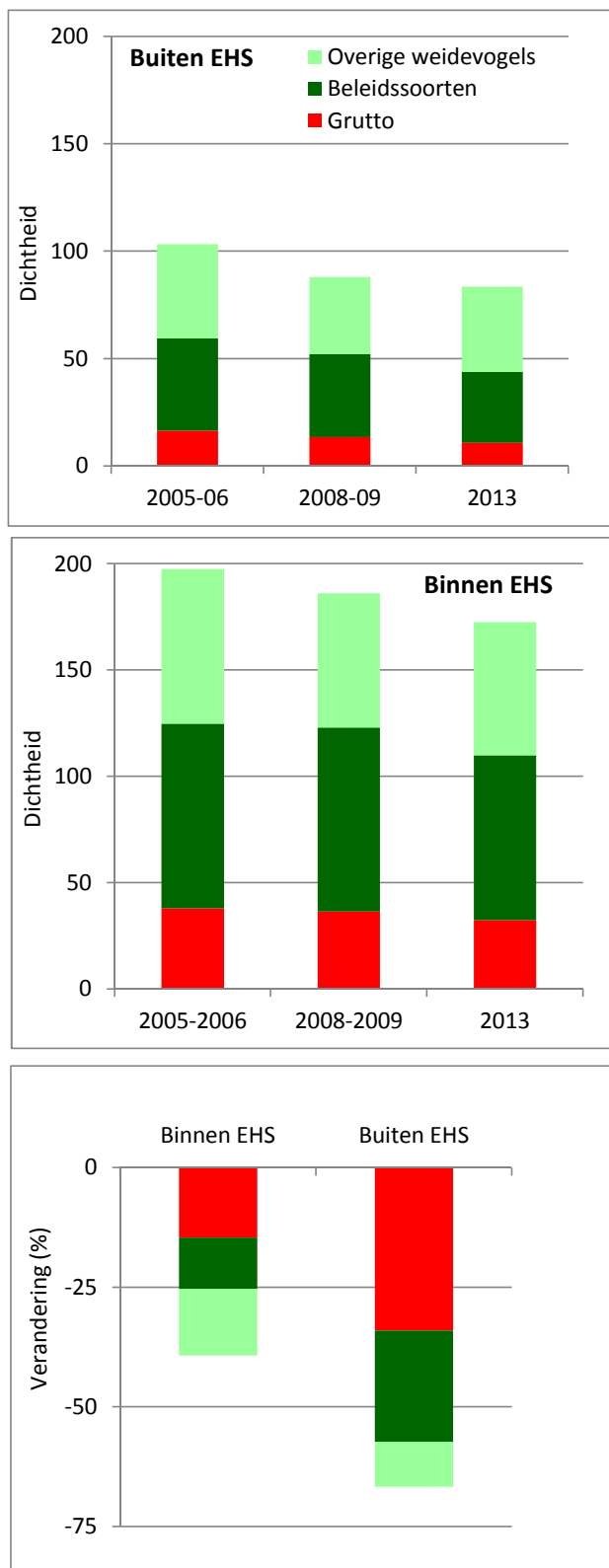

Figuur 4.12 Dichtheid (aantal broedpaar/100ha) van beleidsoorten in midden Noord-Holland in 1999-02, 2006, 2008-09 en 2013. Bron: Provinciale Natuurinformatie Noord-Holland, Weidevogelmonitor Laag Holland 2006, Weidevogelmonitor Noord-Holland 2009 en Staatsbosbeheer 2008.

Figuur 4.13 Dichtheid (aantal broedpaar/100ha) van de grutto in midden Noord-Holland in 1999-02, 2006, 2008-09 en 2013. Bron: zie figuur 4.12.

Figuur 4.14 Dichtheden van grutto, beleidssoorten overige weidevogels binnen en buiten de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) in midden Noord-Holland in drie inventarisatiejaren (2005/06 - 2013).

Veranderingen binnen en buiten de EHS

De voorgaande bewering dat weidevogels zich meer terugtrekken binnen de EHS, is hoofdzakelijk gebaseerd op de ruimtelijke beelden. Nu is het interessant of we dat ook op basis van berekeningen met aantallen binnen en buiten de EHS (met gerealiseerde natuur met beheertypen N10.02, N12.02 en N13.01) kunnen vaststellen.

Figuur 4.14 geeft de (gestapelde) dichtheid van de grutto, de overige beleidssoorten en de overige weidevogels binnen en buiten de EHS die zijn vastgesteld tijdens de drie gebiedsdekkende tellingen in de periode 2005-2013.

Zowel binnen als buiten de EHS is de dichtheid aan weidevogels afgenomen. Maar buiten de EHS is de afname groter: 20% tegenover 12% van alle weidevogels. Bij de grutto is het verschil in afname van de dichtheid nog groter, namelijk 35% tegenover 15%. In vergelijking met Waterland (2012) zijn de veranderingen in dichtheden binnen en buiten de EHS echter minder groot.

Conclusie: de aantallen weidevogels nemen gemiddeld meer af buiten de EHS dan binnen de EHS. Op basis hiervan stellen we vast dat de EHS belangrijker is en wordt voor weidevogels en dat de omstandigheden daarbuiten voor weidevogels verslechteren. Maar ook in de EHS is sprake van afname en zijn de omstandigheden nog niet optimaal genoeg om een stabiele populatie te herbergen. Om het provinciale beleid, zoals beschreven in de Weidevogelvisie Noord-Holland te realiseren, moeten de omstandigheden zowel buiten als binnen de EHS verbeteren.

In deze paragraaf is niet berekend wat de veranderingen zijn binnen en buiten de weidevogelleefgebieden. Dat is niet zinvol omdat het overgrote deel ($\pm 80\%$) van het onderzoeksgebied uit gruttokerengebied bestaat en 20% overig gebied waardoor er geen keiharde conclusies getrokken kunnen worden.

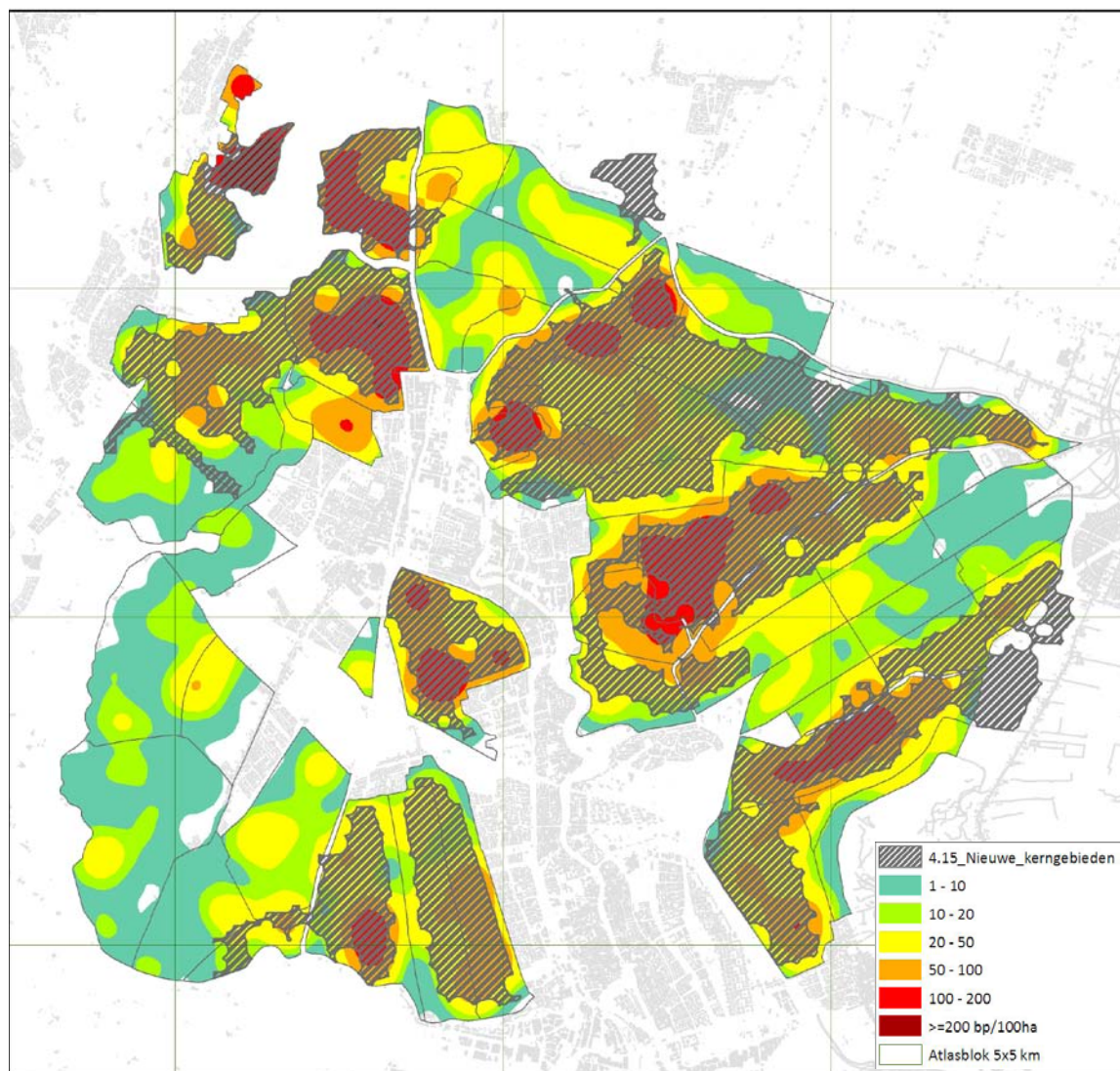
Ook hebben we verder geen aandacht besteed aan de trends van weidevogels binnen en buiten gebieden met agrarisch natuurbeheer en tussen de verschillende vormen van agrarisch natuurbeheer. Een dergelijke analyse is ingewikkeld omdat er in de loop van de beschouwde periode (1999-2012) deels wisselingen hebben plaatsgevonden binnen de contracten (plaats, beheervorm e.d.).

4.6 Nieuwe kerngebieden en de huidige stand

Zoals in Hoofdstuk 3 is beschreven heeft de Provincie Noord-Holland de kerngebieden benadering laten uitwerken door Alterra (Sierdsema et al., 2013). Deze kerngebieden kunnen we vergelijken met de weidevogelstand in het onderzoeksgebied.

Als we de kerngebieden over de dichtheidskaarten heen leggen is te zien dat de hoge dichtheden weidevogels zich hoofdzakelijk binnen de grenzen bevinden. Enkele gebieden vallen echter wel buiten de boot. Dat geldt voor de Klaas

Hoorn- en Kijfpolder en Krommenier Woudpolder zuid, waar dit jaar hoge dichtheden beleidsoorten hebben gebroed, met meer dan 100 broedparen per 100 ha. Ook de Oostwouder- en Markerpolder herbergen momenteel hoge dichtheden beleidsoorten van meer dan 100 broedparen/ha. Deze gebieden zijn niet als zoekgebied voor een kerngebied geïdentificeerd. Dat deze gebieden niet binnen de begrenzing vallen, heeft er waarschijnlijk mee te maken dat ze op enkele criteria niet goed scoren, zoals te kleine oppervlakte of te geïsoleerde ligging.

Figuur 4.15 In deze kaart is de conceptbegrenzing van nieuwe kerngebieden en de dichtheid van de beleidsoorten in 2013 weergegeven.

5. Samenvatting en aanbevelingen

De volgende bevindingen hebben alleen betrekking op het onderzoeksgebied in het westelijk deel van Laag Holland.

5.1 Samenvatting

- Het onderzoeksgebied is een van de belangrijkste weidevogelregio's in Noord-Holland. Het gebied is vooral van belang voor scholekster, grutto en tureluur.
- Binnen het gebied komen grote verschillen in dichtheden voor. Hoge dichtheden bevinden zich vooral in natuurgebieden en/of gebieden met een hoog waterpeil.
- De Hempolder herbergt als enige telgebied meer dan 200 broedparen/100 ha van de beleidssoorten. Daarnaast liggen in de Krommeniër Woudpolder en in de Westwouderpolder hotspots met extreem hoge dichtheden.

Weidevogelleefgebied

- In de gruttokerengebieden (80% van het onderzoeksgebied) is de dichtheid van weidevogels ongeveer drie maal zo hoog als in de weidevogelkerngebieden en gebieden buiten het weidevogelleefgebied.
- Op grond van de gegevens uit 2013 zouden 6 van de 30 gruttokerengebieden en 5 van de 11 weidevogelkerngebieden niet meer voldoen aan de criteria. Een gebied (Polder Assendelft Nauerna) voldoet nu wel als gruttokerengebied.
- Hoge weidevogeldichtheden vallen grotendeels binnen de voorgestelde nieuwe kerngebieden. Enkele gebieden vallen er echter wel buiten (Klaas Hoorn- en Kijfpolder, Krommeniër Woudpolder zuid, Oostwouderpolder en Markerpolder).

EHS en SNL

- Het natuurgebied (EHS) is van groot belang voor weidevogels. Enkele soorten broeden vrijwel uitsluitend in natuurgebieden, van de grutto broedt ongeveer 70% van het aantal broedparen in de natuurgebieden.
- Binnen de natuurgebieden is de dichtheid van weidevogels veel hoger dan buiten de natuurgebieden.
- De hoogste dichtheden komen voor op percelen binnen de natuurgebieden waar ook contracten voor agrarisch natuurbeheer (SNL A01) zijn afgesloten. Om inzicht te krijgen in de factoren die dit bepalen is een nadere analyse gewenst.
- De dichtheden op de percelen met beheertypen met een rustperiode zijn veel hoger dan op percelen met legselbeheer.
- Van de contracten voor agrarisch natuurbeheer ligt 21% buiten weidevogelleefgebied. Omdat een deel van de weidevogelleefgebieden niet meer voldoet aan de criteria zou dat nu ruim een kwart zijn.
- Natuurgebieden met beheertype N13.01 voldoen gemid-

deld genomen aan de kwaliteitscriteria die voor dit beheertype gelden, voor wat betreft de dichtheid (35 broedparen/100ha van de meetsoorten). Ook in de beheertypen N10.02 en N12.01 (zonder instapeis) komen dichtheden boven de 35 broedparen/100 ha voor (m.u.v. Alkmaardermeer).

- De natuurgebieden zijn in toenemende mate van belang voor weidevogels, en dus ook voor realisatie van het provinciale beleid.
- Op grond van de soortenrijkdom zijn de natuurgebieden en gebieden met een hoog waterpeil van groot belang voor weidevogels.

Trends

- Uit de vergelijking van de ruimtelijke patronen van de vier gebiedsdekkende tellingen in de periode 1999-2012 blijkt dat weidevogels zich steeds meer terugtrekken naar kleinere gebieden die bijna altijd samenvallen met natuurgebieden (EHS).
- Binnen de natuurgebieden is de afname van weidevogels in de periode 1999-2012 veel kleiner dan die buiten de natuurgebieden. Bij de grutto bedraagt de afname in de natuurgebieden ongeveer 15%, buiten de natuurgebieden bijna 35%.
- Op het beheerpakket 'Weidevogelgrasland met rustperiode' worden hogere dichtheden aangetroffen dan op het beheerpakket 'Weidevogelgrasland met legselbeheer'. Hierbij moet worden aangetekend dat binnen de gebiedsplannen wordt gestreefd de pakketten weidevogelgrasland met rustperiode op de meest kansrijke plekken (met veel weidevogels) af te sluiten.

5.2 Aanbevelingen

Om het SNL A optimaal in te zetten is het van belang dat de provincie, in overleg met de gebiedscoördinator van Laag Holland en de ANV WLD, kritisch kijkt naar de ligging van de verschillende beheerpakketten. Extra aandacht vragen de gebieden die op dit moment niet meer voldoen aan criteria van de weidevogelleefgebieden.

Buiten de EHS zijn grote verschillen in aantalsontwikkeling van weidevogels geconstateerd. Het is van belang om de sleutelfactoren voor gunstig beheer nader te onderzoeken.

De natuurgebieden zijn van groot en toenemend belang voor de weidevogels. Binnen de natuurgebieden zien we verschillen in dichtheid van weidevogels. Van belang is inzicht te krijgen waardoor die verschillen worden veroorzaakt. We stellen voor dat de provincie de geconstateerde verschillen met de beheerders bespreken en dat zijn nader onderzoek laat uit-

voeren waardoor de verschillen in natuurgebieden worden veroorzaakt. Een aanknopingspunt hiervoor is het Opkrikplan dat voor een aantal deelgebieden is opgesteld.

Wij adviseren de provincie om bij het omzetten van natuurbeheertype N.00.01 (nog om te vormen natuur) naar een weidevogeldoelstelling, de abiotische omstandigheden zoals waterhuishouding, kritisch te bekijken.

Enkele gebieden met hoge weidevogeldichtheden vallen buiten de nieuwe kerngebieden. We adviseren de Provincie hier kritisch naar te kijken.

Literatuur

Ottens H.J. & O. Vlaanderen, 2013. Minder graspiepers in 2013. www.Natuurbericht.nl

Provincie Noord-Holland, 2009. Weidevogelvisie Provincie Noord-Holland. Provincie Noord-Holland, Haarlem.

Provincie Noord-Holland, 2011. Structuurvisie Noord-Holland 2040. Provincie Noord-Holland, Haarlem.

Teunissen, W.A., A.G.M. Schotman, L.W. Bruinzeel, H. ten Holt, E.O. Oosterveld, H. H. Sierdsema, E. Wymenga en Th.C.P. Melman, 2012. Op naar kerngebieden voor weidevogels in Nederland. Werkdocument met randvoorwaarden en handreiking. Alterra-rapport 2344, Wageningen-UR. Nijmegen, SOVON Vogelonderzoek Nederland, SOVON-rapport 2012/21, Feanwâlden, Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, A&W- rapport 1799.

Van 't Veer, R. & C.J.G. Scharringa, 2008. Weidevogelonderzoek 2006. Analyse en interpretatie van de aangetroffen soorten en dichtheden in 30.000 ha weidevogelgebied. Landschap Noord-Holland, Castricum.

Van 't Veer, R., N. Raes & C.J.G. Scharringa, 2010. Weidevogels in Noord-Holland; ecologie, beleid en ontwikkelingen. Landschap Noord-Holland, Heiloo & Van 't Veer & De Boer Ecologisch Advies- en Onderzoeksbureau, Jisp.

Van Dijk A.J. & A. Boele, 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Scharringa, C.J.G., F. Visbeen, D.M. Hoogeboom, 2012. Weidevogels in het zuidelijk deel van Waterland. Analyse van veldresultaten uit 2012 in relatie tot het provinciale weidevogelbeleid. Rapport 12-042, Landschap Noord-Holland, Heiloo.

Scharringa, C.J.G., R. van 't Veer, 2012. Weidevogels in Noord-Holland : verspreiding, aantallen en trends. LNH rapportnummer 12-016. Landschap Noord-Holland, Heiloo.

Sierdsema, H., A.G.M. Schotman, E.B. Oosterveld en Th.C.P. Melman, 2013. Weidevogelkerngebieden Noord-Holland; vergelijking van vier scenario's. Alterra-rapport 2435/Sovon-rapport 2435/A&W-rapport 1899. Alterra, Wageningen.

Visbeen, F, N. Raes, C.J.G. Scharringa, 2009. Opkrikplannen voor weidevogelgebieden in Laag Holland. Landschap Noord-Holland, Heiloo.

Visbeen, F. & R. van 't Veer, 2008. Natuurwaarden Kalverpolder. In opdracht van Gemeente Zaanstad. Landschap Noord-Holland, Castricum.

Gebruikte GISdata

Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN): Rijkswaterstaat Data-ICT-Dienst, Servicedesk Data, Delft

PNI weidevogeldata 1999-2012: Provincie Noord-Holland

Weidevogelleefgebiedenkaart: Provincie Noord-Holland, 2011

Peilgegevens: Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

Top10NL: Topografische Dienst Kadaster

Ecologische Hoofdstructuur: Provincie Noord-Holland, 2012

Bijlage 1

Beheerpakketten A01.01 Weidevogelgebieden

A01.01.01 Weidevogelgrasland met rustperiode
A01.01.01a Rustperiode van 1 april tot 1 juni
A01.01.01b Rustperiode van 1 april tot 8 juni
A01.01.01c Rustperiode van 1 april tot 15 juni
A01.01.01d Rustperiode van 1 april tot 22 juni
A01.01.01e Rustperiode van 1 april tot 1 juli
A01.01.01f Rustperiode van 1 april tot 15 juli
A01.01.01g Rustperiode van 1 april tot 1 augustus
A01.01.02 Weidevogelgrasland met voorweiden
A01.01.02a Rustperiode van 1 mei tot 15 juni
A01.01.02b Rustperiode van 8 mei tot 22 juni
A01.01.03 Plas-dras
A01.01.03a Inundatieperiode van 15 februari tot 15 april
A01.01.03b Inundatieperiode van 15 februari tot 15 mei
A01.01.03c Inundatieperiode van 15 februari tot 15 juni
A01.01.03d Inundatieperiode van 15 februari tot 1 augustus
A01.01.04 Landbouwgrond met legselbeheer
A01.01.04a2 Legselbeheer op grasland 50 broedparen
A01.01.04b Legselbeheer op bouwland
A01.01.05 Kruidenrijk weidevogelgrasland
A01.01.06 Extensief beweide weidevogelgrasland

Beschrijving van het Agrarische beheertype A01.01 Weidevogelgebied en de bijbehorende beheerpakketten (Bron: Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer 2011).

A01.01 Weidevogelpakketten

Algemene informatie.

Belangrijke aantallen weidevogels komen voor in agrarisch beheerde graslanden. Hierbij gaat het zowel om de minder als de meer kritische soorten. In tegenstelling tot graslanden die in beheer zijn bij terreinbeherende organisaties, hebben de agrarisch beheerde graslanden veelal in eerste instantie een productiefunctie.

In een natuurbeheerplan zijn gebieden aangewezen waar weidevogelbeheer mogelijk is. Om voor vergoeding volgens A01.01 in aanmerking te komen is deelname aan een collectief beheerplan vereist. In dit collectief beheerplan is een gezamenlijke aanpak tussen agrariërs, evt. tezamen met terreinbeheerders, ten aanzien van het weidevogelbeheer vastgelegd. Door deze gezamenlijke aanpak op planmatige wijze uit te voeren vindt een uitgekend beheer plaats en wordt de effectiviteit van beheersmaatregelen verhoogd. Dit beheer moet leiden tot een aantrekkelijk vestigingsbiotoop, een rustperiode om te broeden en voldoende kuikenland om de kuikens op te laten groeien.

Binnen het agrarisch weidevogelgrasland is daarom een stelsel van pakketten ontwikkeld:

- Pakketten om percelen in het voorjaar plasdras te zetten om daarmee weidevogels aan te trekken (A01.01.03)
- Pakketten met een rustperiode in de nestfase waarin agrarische werkzaamheden niet toegestaan zijn. Deze rustperiode loopt minimaal van 1 april tot 1 juni, maar kan evt. tot diep in de zomer doorlopen voor bv. soorten als de kwartelkoning (A01.01.01)
- Pakketten met mogelijkheid tot voorweiden ten behoeve van later vestigende soorten of opgroeimogelijkheden voor kuikens. Deze pakketten hebben een rustperiode die op zijn vroegst op 1 mei start en tot in juni doorloopt. Ook in deze rustperiode zijn agrarische activiteiten niet toegestaan (A01.01.02)
- Pakketten met extensieve beweiding waarin weidevogels zowel kunnen broeden als foerageren (A01.01.06)
- Pakket kruidenrijk grasland. Dit pakket dient om een voedselrijke situatie te creëren voor weidevogelkuikens in de vorm van bloemrijke graslanden die een grote aantrekkingskracht hebben op insecten. Deze percelen kennen een lage bemestingsgraad en een rustperiode (A01.01.05)

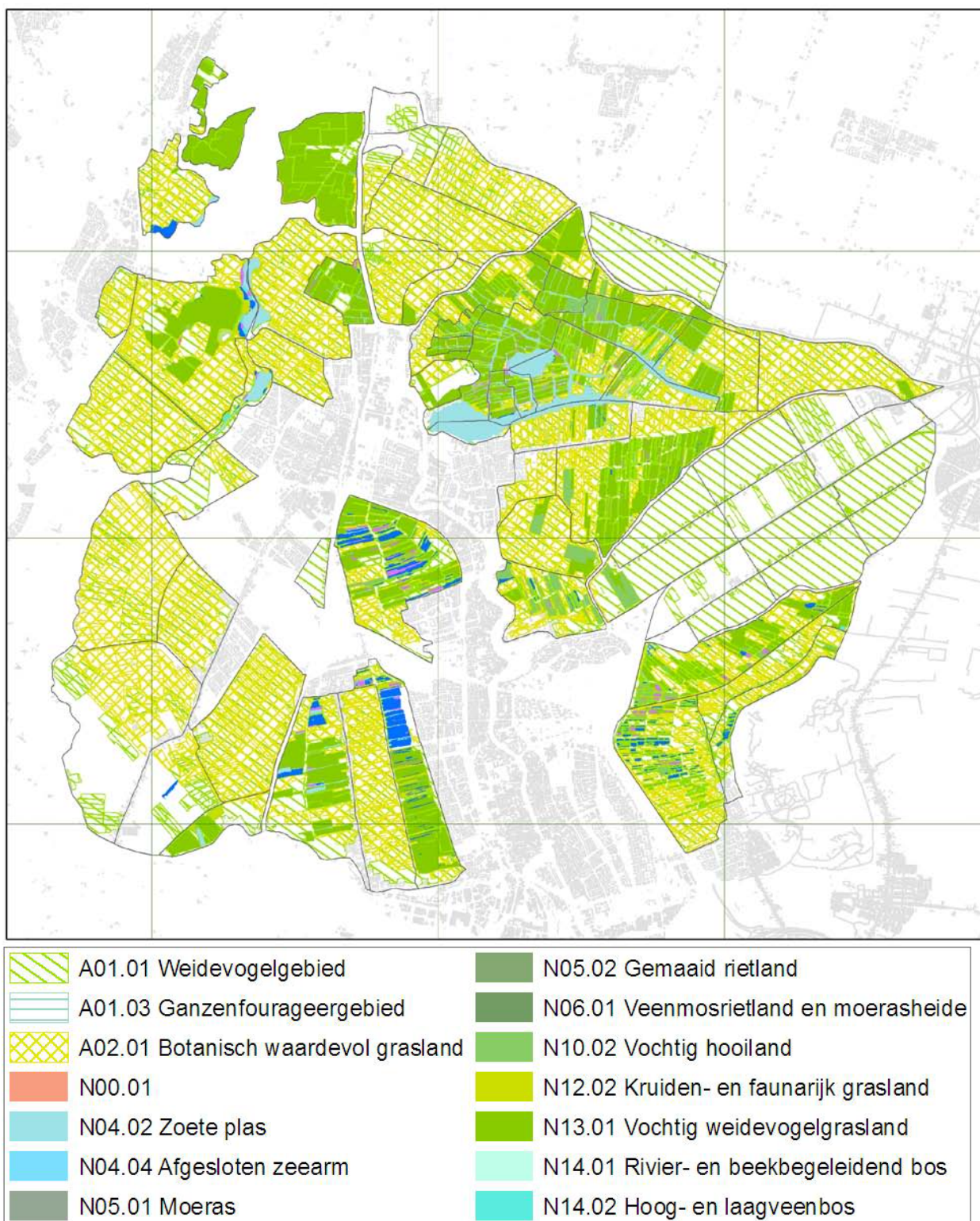
- Pakket legselbeheer om legsels te beschermen in percelen waar geen aangepast weidevogelbeheer plaatsvindt. Om de uitgekomen jonge weidevogels een goede overlevingskans te bieden, kan dit pakket gecombineerd worden met een toeslag voor kuikenstroken. Via deze stroken kunnen de jonge weidevogels percelen bereiken die voor langere tijd als foerageergebied kunnen dienen (A01.01.04).

Het collectief beheerplan bestaat uit een samenstelling van bovengenoemde pakketten. Het uitkienen van een goed weidevogelmozaïek is hierbij van vitaal belang. Door het situeren van percelen met een rustperiode in de gebieden met de meeste legsels, het creëren van voedselgebied na afloop van de rustperiode, het beschermen van legsels op normaal beheerde percelen en het weg leiden van de jonge weidevogels naar gebieden met een goed voedselaanbod, kan een goede bijdrage aan verbetering van de weidevogelstand opgeleverd worden. Een collectief beheerplan wordt opgesteld en beheerd door een gebiedscoördinator. Op basis van monitoring en evaluatie kan de samenstelling en locatie van de pakketten wijzigen om de effectiviteit te verhogen.

Bijlage 2

Bijlage 3a Verandering per telgebied, Grutto

Telgebied	Gebiedsnaam	2013	08-09	05-06	99-02	Verandering tov startjaar
00601a	Polder Assendelft Noorderpolder west a	4	9	9	39	-90%
00611a	Polder Assendelft Noorderpolder oost	1	4	2	0	100%
00612a	Polder Assendelft Zuiderpolder oost	3	6	27	94	-97%
00612b	Polder Assendelft Nauerna	8	6	10	24	-67%
00622a	Polder Assendelft Assendelverveld west	10	20	42	64	-84%
00622b	Polder Assendelft Assendelverveld oost	12	28	23	21	-43%
00623	Polder Assendelft Zuiderpolder west	9	18	25	71	-87%
00933c	Beemster Zuidwijk	5	0	16	38	-87%
04800	Dorregesterpolder	10	7	15	0	-33%
05000	Veenpolder Assendelft	11	18	40	68	-84%
05600	Enge Wormer	71	54	84	138	-49%
07600	Kalverpolder	11	0	16	18	-39%
08000	Hempolder onder Akersloot	111	121	114	0	-3%
10400	Klaas Hoorn- en Kijfpolder	17	9	8	0	113%
10800	Kogerpolder	5	0	0	0	500%
12110	Oostwouderpolder	7	3	2	0	250%
12120	Markerpolder	13	17	32	0	-59%
15321	Polder Oostzaan noord	114	100	56	78	46%
15322	Polder Oostzaan west	45	52	42	90	-50%
15324	Polder Oostzaan oost	6	5	5	17	-65%
15325	Polder Oostzaan randgebied Twiske	5	2	6	11	-55%
16500	Schaalsmeerpolder	51	52	34	43	19%
19811	Starnmeerpolder noordwest	8	3	2	0	300%
19812	Starnmeerpolder noordoost	12	9	22	0	-45%
19813	Starnmeerpolder zuid	5	14	32	0	-84%
19820	Saendertocht	5	10	22	0	-77%
24500	Westwouderpolder	147	216	192	0	-23%
24602a	Guisveld	102	71	120	111	-8%
24604	Westzijderveld	82	210	221	206	-60%
24605	Omgeving De Reef	68	105	133	103	-34%
25311	Wormer- en Jisperveld noord	205	272	319	391	-48%
25314	Wormer- en Jisperveld 't Zwet	13	15	19	25	-48%
25320	Wormer- en Jisperveld zuid	160	116	124	127	26%
25601a	Wijde Wormer Graaflust	41	31	29	20	105%
25601b	Wijde Wormer Noorderweg	4	6	4	1	300%
25601c	Wijde Wormer Neck	2	4	8	51	-96%
25601d	Wijde Wormer Weltevreden	5	6	1	6	-17%
25602a	Wijde Wormer Vredenhof	3	8	2	5	-40%
25602b	Wijde Wormer Molentocht	3	10	4	3	0%
25602c	Wijde Wormer De Witte Hoeve	24	33	23	15	60%
25602d	Wijde Wormer Waterloo	18	67	26	52	-65%
25603a	Wijde Wormer Wormerzicht	27	21	14	40	-33%
25603b	Wijde Wormer Eymardhoeve	23	15	16	23	0%
25604a	Wijde Wormer Rust en Vrede	13	15	18	13	0%
25604b	Wijde Wormer Zuiderweg	9	5	7	6	50%
28401	Krommenieër Woudpolder noord	143	146	175	0	-18%
28402	Krommenieër Woudpolder zuid	31	26	24	0	29%
28403	Noorder- en Zuiderham	0	0	2	0	-100%
29021	Uitgeester- en Heemskerkerbroek Uitgeest	9	5	8	17	-47%
29022	Uitgeester- en Heemskerkerbroek Vroonmeer en Weije	66	75	79	81	-19%
29023	Uitgeester- en Heemskerkerbroek Veldhuis	3	4	7	24	-88%

NB. In de donkere hokken zijn de percentages berekend vanaf de periode 2005-2006 omdat deze gebieden in 1999-2002 niet geteld zijn

Bijlage 3b Verandering per telgebied, Beleidssoorten

Telgebied	Gebiedsnaam	2013	08-09	05-06	99-02	Verandering tov startjaar
00601a	Polder Assendelft Noorderpolder west a	7	23	25	69	-90%
00611a	Polder Assendelft Noorderpolder oost	10	20	15	12	-17%
00612a	Polder Assendelft Zuiderpolder oost	24	25	65	197	-88%
00612b	Polder Assendelft Nauerna	29	18	28	67	-57%
00622a	Polder Assendelft Assendelerveld west	34	63	97	139	-75%
00622b	Polder Assendelft Assendelerveld oost	31	46	44	36	-14%
00623	Polder Assendelft Zuiderpolder west	43	62	67	149	-71%
00933c	Beemster Zuidwijk	21	0	38	65	-68%
04800	Dorregeesterpolder	49	27	68	0	-28%
05000	Veenpolder Assendelft	59	59	122	144	-59%
05600	Enge Wormer	124	113	154	251	-51%
07600	Kalverpolder	49	0	93	58	-16%
08000	Hempolder onder Akersloot	275	264	245	0	12%
10400	Klaas Hoorn- en Kijfpolder	53	39	33	0	61%
10800	Kogerpolder	18	4	6	0	200%
12110	Oostwouderpolder	24	10	15	0	60%
12120	Markerpolder	30	42	66	0	-55%
15321	Polder Oostzaan noord	257	224	126	159	63%
15322	Polder Oostzaan west	161	155	113	173	-7%
15324	Polder Oostzaan oost	33	30	21	40	-18%
15325	Polder Oostzaan randgebied Twiske	20	15	17	38	-47%
16500	Schaalsmeerpolder	94	109	73	83	13%
19811	Starnmeerpolder noordwest	22	15	22	0	0%
19812	Starnmeerpolder noordoost	45	39	73	0	-38%
19813	Starnmeerpolder zuid	27	47	101	0	-73%
19820	Saendertocht	13	20	38	0	-66%
24500	Westwouderpolder	282	510	482	0	-41%
24602a	Guisveld	276	178	254	234	19%
24604	Westzijderveld	201	498	470	404	-50%
24605	Omgeving De Reef	162	313	355	272	-40%
25311	Wormer- en Jisperveld noord	615	713	747	903	-32%
25314	Wormer- en Jisperveld 't Zwet	47	52	52	67	-30%
25320	Wormer- en Jisperveld zuid	443	302	307	358	26%
25601a	Wijde Wormer Graaflust	69	78	67	49	47%
25601b	Wijde Wormer Noorderweg	15	20	13	6	150%
25601c	Wijde Wormer Neck	3	9	15	63	-95%
25601d	Wijde Wormer Weltevreden	16	11	13	16	7%
25602a	Wijde Wormer Vredehof	11	21	7	16	-31%
25602b	Wijde Wormer Molentocht	13	24	12	10	30%
25602c	Wijde Wormer De Witte Hoeve	40	52	47	35	21%
25602d	Wijde Wormer Waterloo	35	127	54	103	-65%
25603a	Wijde Wormer Wormerzicht	75	60	39	98	-20%
25603b	Wijde Wormer Eymardhoeve	46	36	44	51	-8%
25604a	Wijde Wormer Rust en Vrede	30	33	38	42	-27%
25604b	Wijde Wormer Zuiderweg	21	19	15	23	-5%
28401	Krommenieër Woudpolder noord	334	378	379	0	-12%
28402	Krommenieër Woudpolder zuid	71	65	50	0	42%
28403	Noorder- en Zuiderham	10	11	15	0	-33%
29021	Uitgeester- en Heemskerkerbroek Uitgeest	15	11	15	33	-55%
29022	Uitgeester- en Heemskerkerbroek Vroonmeer en Weije	171	182	170	171	1%
29023	Uitgeester- en Heemskerkerbroek Veldhuis	28	50	31	80	-63%

NB. In de donkere hokken zijn de percentages berekend vanaf de periode 2005-2006 omdat deze gebieden in 1999-2002 niet geteld zijn

Bijlage 3c Verandering per telgebied, Overige weidevogels

Telgebied	Gebiedsnaam	2013	08-09	05-06	99-02	Verandering tov startjaar
00601a	Polder Assendelft Noorderpolder west a	21	38	50	82	-74%
00611a	Polder Assendelft Noorderpolder oost	21	13	12	32	-34%
00612a	Polder Assendelft Zuiderpolder oost	38	34	64	156	-76%
00612b	Polder Assendelft Nauerna	24	18	37	75	-68%
00622a	Polder Assendelft Assendelverveld west	45	52	116	135	-67%
00622b	Polder Assendelft Assendelverveld oost	25	28	47	34	-26%
00623	Polder Assendelft Zuiderpolder west	99	94	171	194	-49%
00933c	Beemster Zuidwijk	44	0	19	30	47%
04800	Dorregesterpolder	51	18	59	0	-14%
05000	Veenpolder Assendelft	91	77	123	186	-51%
05600	Enge Wormer	71	87	170	175	-59%
07600	Kalverpolder	52	0	105	50	4%
08000	Hempolder onder Akersloot	119	144	156	0	-24%
10400	Klaas Hoorn- en Kijfpolder	34	37	50	0	-32%
10800	Kogerpolder	22	5	11	0	100%
12110	Oostwouderpolder	23	11	9	0	156%
12120	Markerpolder	30	25	33	0	-9%
15321	Polder Oostzaan noord	255	241	176	193	32%
15322	Polder Oostzaan west	195	209	151	162	20%
15324	Polder Oostzaan oost	65	47	38	59	10%
15325	Polder Oostzaan randgebied Twiske	44	36	33	56	-21%
16500	Schaalsmeerpolder	59	59	68	41	44%
19811	Starnmeerpolder noordwest	34	14	24	0	42%
19812	Starnmeerpolder noordoost	71	42	76	0	-7%
19813	Starnmeerpolder zuid	26	30	54	0	-52%
19820	Saendertocht	8	10	34	0	-76%
24500	Westwouderpolder	139	252	212	0	-34%
24602a	Guisveld	283	216	264	269	5%
24604	Westzijderveld	253	326	382	305	-17%
24605	Omgeving De Reef	164	206	321	249	-34%
25311	Wormer- en Jisperveld noord	579	513	548	551	5%
25314	Wormer- en Jisperveld 't Zwet	34	59	58	40	-15%
25320	Wormer- en Jisperveld zuid	273	230	314	221	24%
25601a	Wijde Wormer Graaflust	65	62	59	28	132%
25601b	Wijde Wormer Noorderweg	20	22	13	2	900%
25601c	Wijde Wormer Neck	16	22	18	28	-43%
25601d	Wijde Wormer Weltevreden	20	7	17	4	400%
25602a	Wijde Wormer Vredenhof	19	28	16	4	375%
25602b	Wijde Wormer Molentocht	48	38	22	5	860%
25602c	Wijde Wormer De Witte Hoeve	57	68	48	29	97%
25602d	Wijde Wormer Waterloo	52	77	64	80	-35%
25603a	Wijde Wormer Wormerzicht	72	45	48	50	44%
25603b	Wijde Wormer Eymardhoeve	46	21	28	32	44%
25604a	Wijde Wormer Rust en Vrede	16	24	39	33	-52%
25604b	Wijde Wormer Zuiderweg	38	38	28	52	-27%
28401	Krommenieër Woudpolder noord	272	261	253	0	8%
28402	Krommenieër Woudpolder zuid	69	72	34	0	103%
28403	Noorder- en Zuiderham	15	4	13	0	15%
29021	Uitgeester- en Heemskerkerbroek Uitgeest	15	14	20	48	-69%
29022	Uitgeester- en Heemskerkerbroek Vroonmeer en Weije	155	138	202	193	-20%
29023	Uitgeester- en Heemskerkerbroek Veldhuis	125	103	92	113	11%

NB. In de donkere hokken zijn de percentages berekend vanaf de periode 2005-2006 omdat deze gebieden in 1999-2002 niet geteld zijn

Landschap Noord-Holland
Postbus 222
1850 AE Heiloo
Tel. 088 - 006 44 00
landschapnoordholland.nl
info@landschapnoordholland.nl

Keurmerk voor
verantwoorde
fondsenwerving-
en besteding